

АРСЕНІЯ ГЮЙО.

Отъ Просперъ Мериме.

Вечерията въ черквата Сентъ-Рошъ бѣ на свършване и кандиларѣтъ затварѣше запустѣлиятъ отдѣленія. Той се канѣше да дръпне рѣшетката на една отъ ония аристократически святилища, въ които цѣлѣ отъ благочестивитѣ купуватъ позволеніето да се молятъ, когато забѣлѣва една жена повидимому прецѣсена въ молитва, съ склонена глава върху чипътъ. „Това е госпожа де Пненъ“, си каза той, като се спрѣ до входа въ капеллата. Госпожа де Пненъ бѣ добръ известна на кандилара. По онова време жена аристократка, хубавица, млада, богата, която подаряване покривки за олтара и правѣше голѣми подаяния при посрѣдничеството на своя духовникъ, имаше до нейдѣ право да се смѣта за благочестива, когато мажкъ ѝ не е държавенъ чиновникъ, а тя самата не е превърженица на госпожа Дофинъ, и която освѣнъ своето спасение, цѣмаше що по друго да печели съ своето благочестіе. Такава бѣ госпожа де Пненъ. Кандилара би отишълъ на драго сърдце да обѣдва, тъй като хора както него обѣдватъ по това време на денѣтъ; но той не смѣеше да наруши благочестивото съсрѣдоточіе на мислитѣ на лице, толкова уважаемо въ Сентъ-Рошския приходъ. Той се отдрѣпна, не безъ надѣжда, че слѣдъ като заобиколи черквата, ще да свари капеллата празна. Стѣпникѣтъ отъ вѣхтитѣ му чипици явствено се раздаваха по тухлитѣ.

Той бѣ стигналъ вече до олтарѣтъ, когато въ черквата влѣзе една жена, която съ любопитство почна да се озѣрта наоколо. Иконитѣ, чиповетѣ, всичкитѣ тия нѣща ѝ се виждаха чужди, като да бѣ

това нѣкоя свѣта пиша или надписъ на нѣкоя джамия въ Каиро. Тя имаше около двадесетъ и петъ години, но човекъ би трѣбовало внимателно да се вгледа за да не я смѣтне по-стара. Блѣстящитѣ ѣ черни очи бѣха хлѣтнали заобиколени наоколо съ синио; блѣдния цвѣтъ на лицето ѣ, безцвѣтнитѣ ѣ устни исказваха страдание, и обаче една особена смѣлость на погледа противорѣчение на тоя ѣ болничавъ изгледъ. Въ облѣклото ѣ можеше да се забѣлѣже една чудна смѣсъ отъ изисканность и небрежность. Розовата ѣ шапка — канотъ, украсена съ некуствении цвѣтя по-вече приличане на едно вечерно пеглике. Подъ единъ дълтъ камемиренъ шалъ, по който, опитното око на една свѣтека дама би познало, че тя не е първата негова владѣтелка, се виждаше една басмяна поизбѣлѣла рокля по двадесетъ су^{*)} ариинитѣ. Най-сетѣ краката ѣ бѣха обути въ обикновени чорани и съ софени чепици, които повидимому много сѣ петѣгнали отъ немилостъта на камѣнитѣ. Трѣбва да знаете, че асфалта тогава не бѣ още измисленъ.

Тая жена, на която общественото положение сте вече догадали, отиде къмъ капеллата, гдѣто още стоеше госпожа де Пненъ; слѣдъ като я глѣда нѣколко минути съ безпокойствие и смущение, тя се доближи до нея щомъ я видѣ да става съ намѣренне да излѣзе.

— Можете ли ми каза, госпожо, попита я тя съ мекъ гласъ и съ срамежлива усмивка, можете ли ми каза, гдѣ се продаватъ свѣщитѣ?

Въпросътъ бѣ твърдѣ чуденъ за госпожа де Пненъ и отпърво тя не го разумѣ. Жената повтори въпросътъ си.

— Да, искамъ да запаля свѣщъ, но не зная кому се даватъ паритѣ.

Госпожа де Пненъ бѣ твърдѣ интеллигентна боготомка за да бѣде посвѣтена въ подобни народни суевѣрия. Обаче тя ги уважаване, защото има нѣщо трогателно въ какъвто и да било видъ обожанне, колкото и да бѣде то невѣжественно. Като си помисли, че работата е за нѣкое обричанне или за нѣщо подобно,

1) Су е 5 стотинки.

и твърдѣ добросърдечна за да извади по обръклото на младата жена въ розовата шапка заключение, което пий извадихме, тя ѝ посочи кандилара, който въ това врѣме идеше къмъ тѣхъ. Непознатата поблагодари и побърза наерѣцу кандилара, който отъ полвинѣ прикаска я разумѣ. До като госпожа де Пненъ прибиране евангелието си, и оправѣне валото си тя можа да види какъ жената извади една малка кнсийка отъ джебѣтъ си, какъ измежду многото дребни пари извади единѣ петофранкъ и го подаде на кандилара придруженъ съ дълги наставления, които той слушане съ усмивка.

И двѣтъ излѣзоха наедно отъ черквата; но жената съ розовата шапка вървѣше твърдѣ скоро, тъй щото госпожа де Пненъ скоро я изгуби отъ погледа си макаръ и да вървѣха по сжщата посока. На мѣла на улицата въ която тя живѣе, тя отново я срѣщна. Непознатата се мъчение да скрие подъ шалѣтъ си единѣ хлѣбъ купенъ отъ ближнето дюгечче. Като видѣ г-жа де Пненъ, тя неволно се усмихна и удвои стѣпките си. Тая усмивка казване: „Какво санкигъ! бѣдна съмъ. Свѣйте ми се. Азъ хубаво зная че хората съ шапка и съ камемиренъ шалъ не купуватъ сами хлѣбъ“. Тая смѣль отъ не добръ скритъ срамъ, покорство и веселостъ, не остава не забѣлѣзанъ за госпожа де Пненъ. Не безъ тъга тя се замисли надъ възможното положение на това момиче: „Нейното благочестие е по-достойно нежелан мосто, си каза тя. Не ще и дума че милостинята ѝ е много по голѣма отъ колкото излишка, който подарявамъ азъ на бѣдинѣтъ безъ да се лишавамъ съ това отъ нищо“. При това дойдоха ѝ на умъ двѣтъ лѣпти на вдовицата, много по-угодни на Господа отколкото най-богатитѣ дарове на богатинѣтъ. „Азъ не правя доста добрини, помисли си тя. Азъ не правя венчко що бихъ могла да направя“. Съ тия укори, които тя си правѣше мислено на себе си и които надали заслуживане, тя влѣзе въ къщи. Свѣщъта, хлѣбѣтъ, а най вече единствения петофранкъ, венчко това отбѣлѣза въ умѣтъ на госпожа де Пненъ; обравѣтъ на младата жена като примѣръ на благочестието.

Тя нѣколко пѣти я срѣщна въ черковната улица,

по нито единъжъ въ самота черкова. Винаги, щомъ непознатата минаваше покрай госпожа де Пненъ, тя навекдаше главата си и тихо се усмихваше. Тая скромна усмивка се харесваше на госпожа де Пненъ. Тя търсеше случай да направи нѣщо за тая бѣдна жена, която отпърво я бѣ заинтересувала, а сега възбуждаше въ нея състрадание; тя виждаше, че розовата ѝ шапка увѣхтя и канемировия палтъ се изгуби. Безъ съмнение той се е върналъ къмъ продавачката на вѣхто. Явно бѣше, че Свѣтлия Рошъ не бѣ възвърналъ сторицею милостинята която му бѣ поднесена.

Единъ день госпожа де Пненъ видя да внасятъ въ Сенъ-Рошъ гробъ послѣдванъ отъ единъ бѣдно облѣченъ чловѣкъ, който нѣмаше даже черно на шапката си. Той приличаше на вратаринъ. Отъ единъ мѣсець тя не бѣ виждала младата жена въ розовата шапка и сега въ ума ѝ хрумна мисълта, че присъствувва на нейното погребение. Нѣщо твърдѣ възможно, тъй като, когато бѣше я видѣла послѣдния нѣтъ — тя бѣ толкова блѣдна и толкова посърнала. Запитания кандиляръ се обърна къмъ чловѣкътъ, който предружаваше гробътъ. Послѣдния му отговори, че той билъ слуга въ една къща въ улицата Людвиъ Великий, че умрѣлата е една отъ кирияшкитѣ, нѣкоя си госпожа Гюйо, която е нѣмала нито роднини нито приятели, освѣнъ една дъщеря и че той, вратарьръ, билъ донелъ само по своя добра воля да придружи гробътъ на една за него свършено чужда жена. И веднага госпожа де Пненъ си представи, че нейната непозната е умрѣла въ лишения, и е оставила една малка дъщеря безъ помощъ, и си даде дума да испрати едно духовно лице, когото обикновенно употрѣбяваше за своитѣ добри дѣла, да отиде да разудиае работата.

На другия день, кунето ѝ бѣ спрѣно отъ една каруца, застояла малко по-нататъкъ отъ къщата ѝ. Тя извади главата отъ прозорецътъ и разсѣяно почна да гледа, когато забѣлѣза, опрѣна до жгѣла на улицата своята непозната, която сѣканъ бѣше вкаменена. Тя безъ мъка я позна, макаръ че послѣдната бѣ много по-блѣдна отъ обикновенното, бѣ облѣчена въ бѣд-

но черно облѣкло, безъ ржкавици и шапка. Изражението на лицето бѣ нѣкакъ особено. На мѣсто обикновенната усмивка, чертитѣ на лицето ѝ бѣха съвсемъ болѣзниени, голѣмитѣ ѝ черни очи блуждаяха наоколо; тя ги възви къмъ госпожа де Пненъ, безъ да я познае, защото нищо не виждаше. Цѣлата ѝ вънкашностъ изказване не до толкова скърбъ колкото едно жестоко рѣшение. Каруцата се дръпна и купето на госпожа де Пненъ бързо замина; но обръзътъ на младата жена и отчаяното му изражение преследва много часове госпожа де Пненъ.

На връщане тя видя голѣма тѣлна въ улицата. Всичкитѣ вратари бѣха на вратитѣ си и расправѣха пѣщо на свонтѣ съсѣдки, който повидимому ги слушеха съ живъ интересъ. Особено голѣма навалица имаше до една къща, близа до къщата, гдѣто живееше госпожа де Пненъ. Всичкитѣ очи бѣха обърнати къмъ единъ отворенъ прозорецъ въ третия катъ, и въ всеѣка групичка се издигаха двѣ-три ржѣ, за да обърнатъ върху него вниманието на публиката; послѣ изведнѣжъ ржѣтѣ се отпущаха и всичкитѣ очи слѣдѣха това движение. Нѣщо особено трѣбва да се е случило.

Като влизаше въ предната стая госпожа де Пненъ видя всичкитѣ си слуги на крака, и всеѣки отъ тѣхъ бързаше на срѣща ѝ, за да каже прѣвъ голѣмата повина въ улицата. Тя още не свари да раствори устата си, за да ги попита, и горничната ѝ извика:—Ахъ! госпожо!... Само да знаете, госпожо!... И като растварѣше бърже вратитѣ тя влѣзе съ госпожата си въ sanctum за storage т. е. въ туалетната стая на госпожата, недостъпна за никого друго освѣтъ нея.

— Ахъ госпожо, казване Жозефина, до като снемаше шалътъ отъ госпожа де Пненъ, цѣхъ да си взема ума! Никога не съмъ виждала таково ужасно нѣщо; т. е. нече съмъ го видѣла, макаръ че бѣхъ стигнала веднага слѣдъ . . . Но . . .

— Какво има? казавай по-бърже!

— Добръ тогава, госпожо! Презъ три врати отъ тукъ едно нещастно момиче се хвърли отъ прозореца,

пѣма и три минути отъ тогива. Малко по-рано да сте дошли и щѣхте да чуєте звука отъ падашето.

— Ахъ, Господи! Нещастната, трѣбва да се е убила?

— Госпожо, това бѣ ужасно пѣщо. Бантистъ, който е ходилъ на бой, казва, че никогато не е виждалъ пѣщо подобно. Отъ третий катъ, госпожо!

— Веднага ли е умрѣла?

— Охъ, госпожо, тя още динеше, даже говорѣше: „Искамъ да ме довършатъ“. Но коститѣ ѝ бѣха всички строшени. Госпожката може да си представи като какъвъ е билъ ударътъ.

— Но, нещастната.. помогнаха ли ѝ съ пѣщо?.. Пратиха ли да викатъ попа, докторътъ?

— Попъ ли?... Но госпожката знае по-добръ отъ мене.. Но ако азъ бѣхъ попъ... Нещастна до толкова и изоставена, щото сама да се убие!... Освеиъ това не съ добро поведение... Не е мъчно да се познае.... Тя била отъ операта, както ми казваха.... Всички тия момичета така свършватъ... Покачила се е на прозореца, свързала съ една розова панделка фустата си и... хайде!

— Това е бѣдното момиче въ черно! навика госпожа де Пненъ, въ отговоръ на мислитѣ си.

— Да, госпожо; има три-четири дни откакъ е умряла майка ѝ. Може би отъ скърбъ... При това, може би и любезния ѝ да я напусналъ.... И освѣиъ това края ѝ е дошелъ... Безъ пари... такива, като нея, не знаятъ да работятъ.... Луди глави! единъ бързъ ударъ и....

Жозефина продължаване да говори, безъ да ѝ отговаря госпожа де Пненъ. Тя повидимому тъжовно мислѣше върху стапалото. Ненадейно тя попита Жозефина.

— Знаешъ ли това момиче дали има всичко необходимо за сегашното ѝ състояние?... Въли дрѣхи, дюшеци?... Трѣбва незабавно да се научишъ.

— Азъ ще отида отъ страна на госпожката, навика гарничната въехитена, че ще види отъ близо жената, която е искала да се убие. Но слѣдъ като си помисли малко тя притури: — Но азъ не зная, дали ще имамъ сила да гледамъ жена, която се хвърлила отъ

третия катъ.. Когато пуцаха кръвъ на Баптиста, бѣше ли станало лошо!

— Тогава, прати Баптиста, извика госпожа де Пиепъ и да дойде да ми каже какъ е нещастната.

За щастие, до като отдаваше тая заповѣдь, влѣзе нейния докторътъ, господинъ К. Той идѣше да обѣдва по обикновенному веѣка срѣда, когато се даваше представление въ Италианската опера.

— Бързайте, докторе, извика му тя безъ да му остави време да си тури бастона и да хвърли шапката; Баптистътъ ще ви заведе на едно мѣсто — два раскраса далечъ отъ тукъ. Едно бѣдно момиче се е хвърлило отъ прозореца и е безъ никаква помощъ.

— Отъ прозорецъ ли? каза докторътъ. Ако е билъ на високо, то, по веѣка вѣроятность, азъ нѣма защо да отивамъ.

Докторътъ по-вече би искалъ да пообѣдва, отколкото да прави операция, но госпожа де Пиепъ настоя и слѣдъ като обѣща че обѣда ще закъснѣе, той се съгласи да послѣдва Баптиста.

Послѣдния слѣдъ нѣколко минути се завърна самичекъ. Той поиска бѣли дрѣхци, възглавници и др. Въ същото време той обяви мѣстинето на доктора.

— Нищо нѣма. Тя ще бѣде спасена ако не умрѣ отъ... Не можъ да си спомня, отъ що казване той че може тя да умрѣ, но думата се свършваше на осьъ.

— Отъ тетаносъ (вцепеняване-медицински терминъ), извика госпожа де Пиепъ.

— Да тѣй е, госпожо; но въ веѣкакъвъ случай много добръ стана че е отишелъ докторътъ; тамъ бѣше оня никакъвъ докторъ, който цѣрѣше малката Вартоломея отъ синаницата, и която умрѣ още на третия день.

Слѣдъ единъ часъ се яви доктора. Отъ лицето му бѣ поспаднала пудрата и ризата му бѣ поскършена.

— Тия хора що се убиватъ, каза той, сѣкашъ съ риека се раждатъ. Оня день ми бѣха донесли въ болницата една жена, която се гръмнала въ устата. Съвсѣмъ не подходящъ способъ... Счупва си три зѣба и пробива дупка на дѣсната си буза... Ще бѣде малко

по-грозно и нищо повече. Никъ тая се хвърлила отъ третия катъ. Нѣкой сиромакъ се хвърли само отъ първия и пакъ си пуква главата. Пакъ тая си ступва само единъ кракъ... Дѣѣ хлътнали ребра, силни паранения и нищо повече. Тъкмо на мѣстото има стрѣха, която е смекчила паданнето. Това е третия случай отъ завръщаннето ми въ Парижъ. Краката ѣ се влачатъ. Свирката и колѣната се памѣтитъ... Но... Страхъ ме е само за пърколата и че ще неуспеемъ първото дѣйствиe отъ Отгелю.

— Каза ли ви нещастната, кое я накарало да...

— О, азъ никоги не слушамъ тия нмъ истории, госпожо. Азъ ги питамъ само: Ъли ли сте преди това и др. т., защото това е нужно за цѣрението... Та, Господи, кога се убива челоуѣкъ, не ще и дума че ще има нѣкоя зла причина. Любoвникъ неуспнатъ, хoзяинъ нещастенъ и хвъргатъ се отъ прозореца да му отплатятъ. Никъкъ не нмъ иде на умъ, че ще се каятъ.

— Вървамъ, че тя се кae бѣдната.

— Безъ съмнѣние, безъ съмнѣние. Тя плачение и ми правѣше голѣмо главоболне... Бантистъ билъ много искусенъ помощникъ - хирургъ, госпожо; той върнеше длъжността си по-добръ отъ едно студентче на медицината, когото заварихме тамъ, и който ходѣше като замаянъ безъ да знае отъ гдѣ да захване... Интересното е, че ако бѣше се убива, тя би се отървала отъ смъртъ отъ охтика, защото е охтичева. Азъ не я слушахъ, но цвѣтътъ на лицето не ме лъже. Толкова да бърза, когато трѣбване само да почака!

— Вий ще идете при нея, докторе, нали?

— Ще трѣба да се иде, ако го искате. Азъ ѣ вече казахъ, че вий ще се потрудите за нея. Най-добръ е, ако я пратите въ болницата... Тамъ ще ѣ отпусятъ даромъ венчко потрѣбно за оздравяние на кракътъ... Но при думата болница тя вика да я убиятъ; венчиктъ ѣ съѣдени пѣятъ сжцото. Но когато челоуѣкъ пѣма нищо нара...

— Азъ ще взема отгоръ си потрѣбнитъ разноски, докторе... Нанестина думата болница неволно вселява и въ мене ужасъ, подобно на ония съѣдени за които

говорите. Освѣтъ това, да я посятъ при таква състояние то би било все едно да я убиятъ.

— Предрасяждѣтъ! чистѣ, аристократически предрасяждѣтъ! Нийдѣ не може чловѣкъ да бѣде на по-добро мѣсто отъ болницата. Ако се разболѣя пѣкога, то ще накарамъ да ме занесѣтъ въ болницата. Отъ тамъ ми се иска да замина съ хароновата лодка на оня свѣтъ, а тѣлото си ще остави подарѣкъ на ученицитѣ... Но, разбира се, слѣдъ тридесетъ — четиредесетъ години. Сериозно ви говоря, драга госпожо. Не знаа, правото, дали тая за която се грижите заслужава тия грижи. Тя ми замѣва на момиче отъ Операта... Трѣбва да има чловѣкъ крака на една балерина за да направи такъвъ щасливъ скокъ.

— Но азъ я видѣхъ въ черква... и нали знаете, докторе, моята слабостъ; азъ съградихъ цѣла история само отъ лицето ѝ, отъ погледа... Смѣйте ми се колкото искате, но азъ нарѣдко се лъжа. Тая бѣдна жена преди пѣколко дена бѣ подала зарадъ болната си майка. Майка ѝ е умрѣла... Тя изгубва ума си... Отчаянието, лишенията сж я накарали да направи тая ужасна стѣпка.

— На добъръ часъ! Да, панстица, на челога си тя има едно възвишение, което указва на възбудителността ѝ. Венчко, което ми казахте е доста за вѣрване. Доиде ми на умъ, че имаме едно клонче отъ вѣрба подъ кревата сплетенъ отъ ремъци. Това потвърдява набожността ѝ, нали?

— Креватъ отъ ремъци? Ахъ, Господи! Бѣдната!.. Но докторе, вашата усмивка не ми се харесва. Азъ познавамъ тая усмивка. Азъ не говоря дали е била тя набожна или не. Туи що особено ме кара да се интересувамъ отъ това момиче, то е, че пѣщо ме гризе стносително нея...

— Пѣщо да ви гризе? Ахъ да! Безъ съмнѣние трѣбвало би да ѝ постелете мендери на улицата когато тя падаше — нали?

— Да, гризе ме пѣщо. Азъ знаахъ почти нейното състояние, и трѣбвало би да ѝ помогна; но тоя копъ Дюбиншонъ още сиѣше н...

— Наистина трѣбва много да ви гризе, госпожо, ако смѣтате, че не правите достатъчно като помагате на веѣки сиромашъ. Споредъ васъ би трѣбвало да изпамирвате и срамежливитѣ сиромаси... Но госпожо, да оставимъ тия разговори за строшени крака, или чакайте-още три думи. Ако вий смѣтате да удостоите съ вашето благоволение новата ми болна, то накарайте да ѝ дадѣтъ по-добро лѣгло, и една жена да я надгледва, — за днесъ ще стигатъ и съсѣдкитѣ. — Суна, лека храна и др. т. Не щене да бѣде злѣ, ако ѝ испратите нѣкой свѣстенъ попъ, който да ѝ чете и да я нецѣри нравствено, както азъ нецѣрихъ кракътъ ѝ. Момичето е перевозно; може да има нѣкакви осложнения... Вий би били... да, наистина, вий би били най-добъръ предпазителъ; но по-добрѣ употребете на друго мѣсто вашата добрина... Съвършихъ. — Осемъ часа и половина; за Бога, пригответе се за операта. Баптистъ ще ми донесе кафето и журналътъ. Толкова ходихъ днесъ, и още ми се иска да знаа какъ върви свѣтътъ.

Изминаха се нѣколко дена и болната се осѣти по-добрѣ. Доктора само се страхуваше, че нравственото ѝ възбуждане още не спадаше.

— Азъ не довърявамъ на вашитѣ понове, казваше той на госпожа де Пненъ. Ако не ви е отвратителенъ изгледа на човѣческата сиромашия, и азъ мисля че ще можете да истраете, вий би могли да смиритѣ мозъкътъ на тая нещастна много по-добрѣ отъ нѣкой си попъ отъ Сенъ-Ронъ, и по-вече и по-добрѣ отъ нѣкой уснокоителевъ цѣрь.

Госпожа де Пненъ само то очакваше, и му предложи да я придружи веднага. И двамата тѣ се качиха при болната.

Въ една стая съ една малка маса и три сламени стола, лѣжеше тя върху единъ хубавъ креватъ, испратецъ отъ госпожа де Пненъ. Тѣлкитѣ покривки, дебелиѣ дюшеци, кунъ дебели възглавници, показваха милостиво внимание на лицето, което безъ друго сте познали кое е. Странно — блѣдна, съ пламнали очи; младата жена държеше едната си ръка открита, и

частъ отъ таа ржка, която се виждаше изъ подъ дрън-ката бѣ влажна и мъртвенка и показване въ какво състояние се намиране цѣлото ѝ тѣло. Когато тя видѣ госпожа де Пненъ, тя си надигна главата и съ тъжовна и тиха усмивка продума:

— Азъ знаяхъ, че вий сте именно оная която се е смил-ла надъ мене. Казаха ми името ви и азъ бѣхъ увѣрена, че това е госпожката, която бѣхъ сръщнала близо до Сенъ-Ронъ.

Струва ми се, че бѣхъ ви казалъ по-горѣ, че госпо-жа де Пненъ имаше претенции да познава хората по лицето. Тя бѣ въ въехищение за гдѣто и нейната бол-на притежава такава способностъ, и това откритие още повече увеличило расположението ѝ къмъ нея.

— Вамъ ви е злѣ тука, бѣдно дѣте! продума гос-пожа де Пненъ като огледваше печалната пакта на стаята. Защо не сж ви испратили пердета?.. Искайте отъ Бантиета венчо, каквото ви дотрѣбва.

— Колко сте добра, госпожо... Какво ми още не достига? Нищо... Венчо е свършено... Малко по-злѣ или по-добрѣ, що отъ туй? И като обърна главата си тя почна да плаче.

— Много ли ви боли, дѣте мое? попита госпожа де Пненъ, като сѣдна до лѣглото.

— Не, не много... Само че винаги ушитѣ ми хву-чатъ, както когато падахъ, сегодѣ тоя звукъ, когато паднахъ на каманитѣ.

— Трѣбва да не сте били съ умътъ си, драга моя; сега се каате нали?

— Да... но когато чловѣкъ е нещастецъ, то па-дали може да мисли.

— Съжалявамъ, че не съмъ научила по-рано вашето положение. Но, драга моя, никога въ живота при как-ви да било обстоятелства, не трѣбва да се отчайваме.

— Вий сждите по себе си, госпожо, каза докторътъ, който писваше на масичката единъ рецептъ. Вий не знаете какво е пѣщо да се лишишъ отъ хубавецъ съ мустакъ. Но Господи, за да го стигне чловѣкъ пѣма що да скача отъ прозорецъ.

— Пъкъ и виѣ докторе, каза госпожа де Пшенъ, — навърно бѣдната е имала други причини, за да...

— Ахъ! азъ не зная какво ми бѣше, извика болната, ето причини за една. При туй, смъртта на майка ми бѣ за мене ударъ. Азъ се осѣтихъ изоставена... никой не се интересувахе отъ мене!.. Най-сетнѣ единъ чловѣкъ за когото най-милѣяхъ отъ всичко на свѣта... Госпожо, да ме забрави — даже името ми да забрави... Да, азъ се викамъ Гюйо, Г-ю-й-о, О, той ми писа съ Гюло!

— Нали казахъ азъ — невѣрникъ! извика докторътъ. Туй то. Ба, ба, драга моя, забравете го. Чловѣкъ безъ память не заслужава да мислятъ за него. — Той извади часовникътъ си. — Четири часа! каза той като се дигна отъ мѣстото си, закъснялъ съмъ на консултацията. Госпожо, прося ви хиляди извинения, но необходимо е да ви оставя; даже нѣмамъ време да ви заведъ у насъ. Сбогомъ, драга моя; успокойте се нѣма нищо. Виѣ ще можете да танцувате съ тоя си кракъ така добръ както и съ другия. — А пъкъ виѣ госпожо вардачке, идете на аптеката съ тоя рецептъ и ще да постъпвате както вчера.

Докторътъ и вардачката излѣзоха; госпожа де Пшенъ остана сама съ болната. Тя се осѣти малко обезоружена, като намѣри любовъ въ случката, която ти бѣ съвѣмъ по другояче си представила въ въображеніето.

— И така, васъ ви сж измамили, нещастно дѣте! подвзе тя слѣдъ малко млчание.

— Менъ ли! Не. Измамва ли се момиче като мене?.. Само че той вече не ме искаше... Той е въ правото си — азъ не съмъ това, което той търси. Той винаги е билъ добъръ и благороденъ. Азъ му писахъ каквото ми бѣше и искахъ да ме вземе. Тогава той ми писа... това ми бѣ причинило голѣми страдания... На другий день като влѣзохъ въ стаята си, азъ изпуснахъ едно огледало, което той ми бѣ подарилъ, едно венецианско огледало както той ми казване. Огледалото се строши, тогава азъ си рѣкохъ: свърши се!.. Това е знакъ, че всичко е свършено... Не ми оставаше вече нищо отъ него. Драгоценнитѣ нѣща бѣхъ ги заложила... Азъ си

казахъ, че ако се самоубия, то съ това ще му причиня страдание, и ще си отмъстя... Прозорецътъ бѣ отворенъ и азъ си хвърлихъ.

— Но, горкака, причината бѣ еднакво лекомисленно както и престъпното дѣйствие.

— Нека да е тъй; по какво искате! Когато чловѣкъ е въ отчаяние той не расмислява. Лѣсно е на щасливи-тъ да казватъ: бѣдете благоразумни.

— Азъ го зная това; нещастieto е зълъ свѣтъ. Обаче и въ най нещастнитѣ минути има нѣща, които не трѣбва да се забравятъ. Азъ бѣхъ ви видѣла въ черквата Сентъ-Ронгъ — нѣма много време отъ тогава. Вий сте имали щастieto да *свървате*. Вѣрата би трѣб-ла да ви едържи въ минутата когато се отдавахте на отчаяние. Животътъ ви е отъ Бога. Той не прина-длежи вамъ... Но азъ нѣмамъ право да ви съдя сега. Вий се каете, вий страдате. Господъ ще се смилн надъ васъ.

Арсения наведе главата си и на клѣпникътъ ѝ се по-казаха сълзи.

— Ахъ госпожо! издума тя, — вий ме мислите за по добра, отколкото съмъ въ сжщностъ... Вий ме смѣтате за набожна... азъ не съмъ много набожна... не съ ме въспитали така, и ако сте видѣли въ черква да наля свѣщъ, то е защото бѣхъ се слисала вече какво да правя.

— И хубаво сте намислили, драга моя. Въ нещастie-то винаги трѣбва да се обръщаме къмъ Бога.

— Бѣха ми казали... че ако запаля свѣщъ на свѣ-тия Ронгъ... но, госпожо, не смѣя да ви кажа това. Та-кава жена като васъ, не знае на какво се рѣшава чловѣкъ, когато нѣма нищо нара.

— Трѣбва да се проси дързостъ отъ Бога.

— Най сетнѣ, госпожо, азъ не искамъ да ви се представя за по-добра отколкото съмъ въ сжщностъ, това би било все едно да краджъ благодарѣнията, които вий ми правите безъ да ме знаете... Азъ съмъ сжще-ство за оплакване... но на тоя свѣтъ всѣки живѣе както може... Но да свърша: азъ бѣхъ запалила свѣщъ, защото майка ми казваше, че когато палатъ свѣщн

на свѣтния Ронъ, винаги не се минуватъ и осемъ дни безъ да не се намѣри единъ мъжъ който да иска... Но азъ съмъ погрозняла, заприличала съмъ на мумия никой не обръща вече на мене внимание... Тогава не ми оставане освѣтъ да умра, което е почти достигнато.

Всичко това бѣ показано твърдѣ бърже съ прекъснатъ отъ хълцания гласъ, съ единъ видъ неистовство, което вселяване въ госпожа де Пиенъ повече ужасъ отколкото отегъщение. Неволно тя отдръпна стола си отъ леглото на болната. Възможно е, че тя даже би излѣзла отъ стаята, ако човѣкалюбнето, по силно отъ отегъщението ѝ къмъ тая изгубена жена не бѣ я накарало да не я панауца въ минутата на най страшното ѝ отчаяние. Настъпи една минута мълчание, слѣдъ което госпожа де Пиенъ съ наведенъ погледъ полета измърморн:

— Майка ви! нещастнице! Какъ поемѣхте да кажете това!

— Охъ, майка ми бѣ като всѣка майка... Тя е подържала живота на своята майка азъ пъкъ подържахъ нейния. Хубаво, че пѣмамъ дѣца.—Азъ виждамъ госпожо, че ви плаща... но какво да правя?.. Вий сте били добръ възпитани, вий нищо не сте ненапали. За богатия е лѣсно да бѣде честенъ. Азъ също щѣхъ да бѣда честна ако имахъ средства. Азъ съмъ имала много любовници, но само единия съмъ обичала. Той ме е докаралъ до тая халъ. Ако бѣхъ богата, ний щехме да се оженимъ, щехме да дадемъ животъ на честни хора... Виждате, госпожо че азъ ви говори съвършено откровенно, макаръ и добръ да виждамъ като какви мисли ви вселявамъ — и имате право... Но вий сте единствената честна жена на която съмъ говорила презъ живота си, и вий ми се виждате толкова добра, щото азъ преди малко си казахъ: даже когато ме познае, тя ще ме съжали. Азъ умирамъ и искамъ само едно нѣщо отъ васъ... Когато умра, отслужете панахида за мене въ черквата гдѣто ви видѣхъ за првъ пътъ. Само една молитва и нищо повече за което ще ви съмъ дълбоко благодарна...

— Не, вий не ще умрете! извика госпожа де Пиенъ съвършено трогната. — Господъ ще се смили надъ васъ, бѣдна грѣшница. Вий ще се покаете и той ще ви прости. Ако молитвите ми помогнатъ за вашето изцѣление то тѣ не ще липсатъ. Тия които сж ви отхранили, тѣ сж по-виновни, нежели вий. Имайте само дѣтзостъ и надѣяда. Помъчете се само да бѣдете по-спокойни. Трѣбва тѣлесно да оздравѣете, дуната е сжщо болна, но азъ отговарямъ за нѣйното изцѣрение.

Тя бѣ се дигнала отъ мѣстото си и махнаше въ ржцѣтъ си една книжка съ нѣколко наполеона.

— Земете, каза тя, ако ви се понека нѣщо....

И тя пхна подъ възглавницата малкия си подарѣкъ.

— Не, госпожо! извика стрѣмительно Арсення, като повърна книжката, азъ не искамъ нищо повече отъ васъ осѣнгъ опова, което ми обѣцахте. Сбогомъ. Ний не ще се видимъ вече. Нека ме принесатъ въ болницата, за да умра безъ да утѣквамъ нѣкого. Никоги отъ мене не ще излѣзе чловѣкъ. Такава жена като васъ ще се помоли зарадъ мене — това ми стига. Сбогомъ.

И като се възви до колкото ѝ позволяваше препарата, който я привѣзваше о креватя, тя скри глава си въ възглавницата за да не вижда вече нищо.

— Слушайте, Арсення, сериозно каза госпожа де Пиенъ. Азъ имамъ нѣкои планове върху васъ. Азъ искамъ да направя отъ васъ честна жена. Подѣрка ме вашето раскаяние. Азъ ще докаждамъ често, ще се грижа за васъ. Ще дойде день когато ще ми благодарите истинското си достоинство. — При това тя хвана ржката ѝ, и легко я постигна.

— Вий се допрѣхте до мене! извика бѣдната жена, вий стигнахте ржката ми.

И преди да свари госпожа де Пиенъ да отдръшне ржката си, тя я улови и я покри съ цѣлувки и съззи.

— Успокойте се, успокойте се драга моя, каза госпожа де Пиенъ. Не ми говорѣте. Сега азъ всичко знамъ и ви узнахъ даже повече отколкото вий сами се знаете. Азъ ще съмъ докторътъ, докторътъ на развалена та ви глава. Вий ще ме слушате, азъ го знае-

кнамъ това отъ васъ, както и оня докторъ. Азъ ще ви испрати единъ духовникъ, мой приятелъ когото вий ще слушате. Ще ви избира и нѣкои добри книги, които вий ще четете. Понѣкогн иий ще си говоримъ. Когато ще ви подобруе, тогава ще помислимъ за вашето бѣдѣще.

Вардачката влѣзе съ едно пшпенце въ ржка което посѣше отъ спицарията. Арсения продължаваше да плаче. Госпожа де Пненъ отново стисна ржката ѝ, сложи книжката съ паритѣ върху масата и излѣзе може би още по-расположена къмъ своята грѣшница, отколкото преди да чуе чудната ѝ неповѣдь. Тя си казваше: азъ ще я спася.

Тя ѝ испрати единъ попъ, който да я наставлява въ раскаяние. Раскаянието не бѣ нѣщо мъчно за бѣдната Арсения, която съ заключение на нѣколко часа груби наслаждения, презъ цѣлия си животъ виждаше само лишения. Какете на единъ нещастникъ: Ти самъ си кришъ въ това и той ще повѣрва; и ако при това вий смерните укорѣтъ си съ нѣколко свѣти, той ще ви благославя и венчко ще ви обѣщае за въ бѣдѣще. Единъ грѣкъ казва или по-добру Амнотъ който го кара да каже казва на едно мѣсто:

Денътъ който налага верига на чловѣкътъ.

Тоя денъ му отнема половината отъ първата му доблѣть. доблѣть.

Къето преведено на обикновенна проза ще рѣче: че нещастieto ни прави мирни и послушни като овце. Пона казваше на госпожа де Пненъ, че госпожицата Гюйо бѣше невѣжествено но не развалено въ самата си основа същество и, че имало надѣжда за нейното оздравяване. Нанстина Арсения го слушание съ внимание и почитъ. Тя четѣше или караше да ѝ читжтъ книгитѣ които ѝ бѣха предписали, за да покаже послушанието си на госпожа де Пненъ, но туй което окончателно спечели сърдцето на добрия попъ, и което благодарѣтелката смѣтна за рѣшителенъ знакъ на душевното спасение, това бѣ употреблението което направи Арсения съ едната частъ отъ даденитѣ ней пари. Тя поиска да отслужатъ особна папахида въ

сентъ-Ронъ, за душата на Памела Гюйо, покойната ѝ майка.

II.

Една сутринъ, когато госпожа де Пненъ още се обличеше, единъ слуга полека почука на вратата на свѣтая свѣтихъ и връчи на Жозефина една визитна картичка отъ единъ младъ чловѣкъ, който му я подаде.

— Максъ е въ Парижъ! извика госпожа де Пненъ, като прегледа картичката, иди скоро и кажи на господина де Салини да ме чака въ салонътъ.

Слѣдъ малко, отъ къмъ салонътъ се чу смѣхъ и събрани викове, слѣдъ което Жозефина се върна цѣла исчервена и съ шепчицата си на една страна.

— Какво има? попита госпожа де Пненъ.

— Нищо, госпожо! господинъ де Салини ми каза само, че съмъ надебеляла.

Панетина патлъстиялата Жозефина бѣ въ състояние да зачуди господина де Салани, който отъ двѣ години бѣ заминалъ да пътува. Едно време той е билъ единъ отъ любимцитѣ на Жозефина и единъ отъ отбѣлѣзанитѣ на нейната госпожа. Племянникъ на една близка приятелка на госпожа де Пненъ, него го виждаха постоянно у нея заедно съ леля си. Това бѣ почти единственната сериозна кжца, която той посѣщаваше. Максъ де Салани минаваше за доста разваленъ чловѣкъ, комарджия, скандалистъ, но въ всѣкакъвъ случай превъзходенъ свѣтски чловѣкъ. Той вкарваше въ отчаяние леля си, госпожа Обре, която обаче го обожаваше. Нѣколко пътя тя се опита да го отрѣгне отъ живота, който той водѣше, но винаги лонитѣ наклонности навиваха на нейнитѣ благоразумни съвѣти. Максъ бѣ пѣщо на двѣ години по-старъ отъ госпожа де Пненъ; тѣ се знаяха отъ дѣца и преди тя да се ожени, той гледане нѣкакъ особено на нея. — „Моя драга, казваше госпожа Обре, ако поощехте азъ съмъ увѣрена че вий би могли да смириете тоя

характеръ“. Госпожа де Пиенъ — тогава тя се наричаше Елиза Гискаръ, — може би щеше да се рѣши да направи тая добрина, защото Максъ бѣ толкова веселъ, толкова смѣшенъ, толкова неуморимъ въ танцуетъ, щото навѣрно отъ него би излѣзълъ добъръ мъжъ; но родителитѣ на Елиза бѣха по-далновидни. Госпожа Обре сжщо не отговаряше много за своя племянникъ. Узна се, че той ималъ дългове и любовница; случи се и единъ дуелъ, който направил шумъ и на който причината, до нейдѣ невинна — бѣ една играчка. Женидбата, която госпожа Обре и не предполагаше за сериозно нѣщо биде обявена за невъзможна. Въ това време се появи господинъ де Пиенъ, благороденъ, сериозенъ и правственъ чловѣкъ при това богатъ и огъ добра фамилия. Той малко приказваше, но когато си отварѣше устата то отъ тѣхъ излизаше нѣкоя неспорима велика истина. Въ съмнителни въпроси той предпочиташе „благоразумното мълчание“. Ако той не внесаше нѣщо много съ себе си въ обществото, то не можеше да се каже че бѣ излишенъ. Навсѣкъдѣ доста го обичаха заради жена му, но когато той отектствувахе, както и въ минутата кога се започва моята история — то никой не осѣщаше това му отектствие. Даже и жена му надали го е осѣщала.

Слѣдъ като се облѣче въ петъ минути госпожа де Пиенъ излѣзе отъ стаята си малко развълнувана, по-посеже идвашието на Максъ де Салипи ѝ напомнише неизгладимата загуба на толкова обичната ѝ другарка. По моему това бѣ единственното нѣщо, което ѝ дойде на умътъ и това въспоминание е било доста силно за да спре какви да било неумѣстни предположения, които нѣкой по малко разсѣдителенъ чловѣкъ би направилъ относително смачканата шепчица на Жозефина. Като приближаваше салона, тя малко се смути, като чу единъ хубавъ басъ весело да нѣе придружаващъ отъ пияно, неаполитанската баркаролла.

Adio Teresa

Teresa adio

Al mio ritorno

Ti sposerò

Тя отвори вратата и като подаде ръка си спрѣ прѣвѣща съ думитѣ:

— Бѣдний Максе, колко ми е драго, че ви виждамъ! Максеъ стремително се дигна отъ мѣстото си и стисна ръката ѝ като я гледане съвършено смутено безъ да намѣри какво да каже.

— Много ми е жално, продължи госпожа де Пиепъ, че не можахъ да отида въ Римъ, когато се разболѣ леля ви. Азъ се научихъ за грижитѣ съ които сте я заобиколили, и крайно ви благодаря за послѣдния сномѣтъ, които виѣ ми препратихте.

Естествено веселото ако даже не заемѣло лице на Максе веднага се измѣни на печално.

— Тя много ми говори за васъ, каза той, почти до послѣдната си минута. Виѣ сте получили, както виждамъ прѣстенътъ, и книгата която тя тогава четѣше.

— Да, Максе, благодаря ви. Виѣ ми писахте при испращаннето на тоя скърбенъ подарѣкъ, че сте излѣзли отъ Римъ, но виѣ не ми казахте адресътъ си; азъ не знаехъ гдѣ да ви пиша. Ненѣстната! да умре толкова далечъ отъ родното си мѣсто! За щастие, че лавреме сте отишли. Виѣ сте били по-добъръ отколкото искате да се покажете, Максе... азъ ви съмъ твърдѣ признателна.

— Леля ми казване въ време на болѣстѣта си: „Когато не ще ме има вече на тоя свѣтъ, остава ти само госпожа де Пиепъ да те мѣмри... (Той не може да се съдържи да не се усмихне.) Старай се да не те мѣмри много често“. Виждате ли сега госпожо виѣ злѣ изпълнявате вашитѣ длѣжности.

— Надѣвамъ се че не ще имамъ защо да ви мѣмри. Менъ ми казаха, че сте се измѣнили, че сте станали напълно благоразуменъ?

— И не се лѣжете, госпожо; азъ се обѣщахъ на бѣдната ми леля, че ще стана челякъ, и...

— Увѣрена съмъ, че ще съдържите думата си.

— Ще се помѣча. По нѣтъ това е по-лѣсно отколкото въ Парижъ; но все пакъ... Чакайте госпожо, само отъ нѣколко часа съмъ тука и азъ вече устояхъ на нѣколко искушения. Като вървѣхъ насамъ, срѣцнахъ

се съ единъ мой старъ другаръ, който ме покани да пообѣдвамъ съ цѣлъ купъ лудетини, — и азъ отказахъ.

— И хубаво сте направили.

— Да, но да кажа ли? това е защото се надѣвахъ, че вий ще ме поканите.

— Какво нещастие! Азъ съмъ канена на обѣдъ. Но сутрѣ...

— Тогава азъ не отговарямъ за себе си. Вий ще сте отговорни за обѣда на който ще отида.

— Чуите Макс: главното е доброто начало. Недѣйте отива на тоя момченски обѣдъ. Азъ ще обѣдвамъ у госпожа Дарсени; дойдете и вий; ний ще поговоримъ.

— Да, но госпожа Дарсени ми дотегва; тя ще ме пита за хиляди нѣща, ахъ не ще мога дума да размѣня съ васъ; ще кажа нѣщо неприлично; и сетѣ тя има една суха мома, която навѣрно не се е оженила.

— Тя е много добра жена... що се отнася до неприличноститѣ то така не бива да се говори за нея...

— Сърфинихъ, наистина; но... добръ ли ще бѣде да отида когато съмъ днесъ само дошелъ?..

— Тогава както искате направете по виждате ли, Макс, ... като приятелка на леля ви азъ имамъ право да ви говоря откровенно: отбѣгвайте старитѣ си познаници. Времето би трѣбвало естествено да скъса много отъ отношенията който не си струваха; не ги подновявайте—азъ съмъ увѣрена, че вий не ще се увлечете. Въ вашитѣ години... въ *нашитѣ* години, трѣбва челонѣкъ да бѣде по благоразуменъ. Но да оставимъ вече свѣтитѣ и обѣщанията и расказане ми какво сте правили отъ като сте заминали. Азъ зная само, че вий бѣхте отишли въ Германия, сестѣ въ Италия и нищо повече. Вий ми писахте само два пѣти не повече; да ви напомня поне. Двѣ писма въ двѣ години, разбирате, че отъ тѣхъ азъ нищо почти не можахъ да науча за васъ.

— Господи! колко съмъ виновенъ, госпожо... но азъ съмъ толкова... трѣбва да си го кажа, толкова лѣнивъ! Азъ съмъ захваналъ около двадесетъ писма за васъ; но какво имаше да ви кажа интересно?... Азъ не зная

да писвамъ... Ако ви пишехъ винаги когато помислювахъ за вазъ то всичкитѣ картини отъ Италия не би ми постигнали.

— Тогава какво сте правили? Съ какво сте се занимавали презъ всичкото време! Навѣрно то не е за писанне.

— Занимавалъ съмъ се!.. но вий знаете че азъ за пещастие никога не се занимавамъ.... — Азъ разгледвахъ, тичахъ. Имахъ планове за живописството, но изгледа на толкова хубави картини съвършено изцѣри моята страсть — Ахъ... сетнѣ стария Нибби бѣ ме преобърналъ на цѣль антикварий. Да, споредъ негово настояване азъ бѣхъ пакаралъ да копаятъ... Намѣриха една строшена лула и незная колко стари счупени чинии.. Сетнѣ въ Неаполъ вземахъ уроци по пѣние, но не се научихъ много... Азъ...

— Не ми харесва вашата музика, макаръ и да имате хубавъ гласъ и макаръ и хубаво да пѣете. Напомняте ми хора, отъ които трѣбва да избѣгвате.

— Слушамъ; по когато бѣхъ въ Неаполъ, тамъ нѣмаше никаква опасностъ. Примадонната (първата пѣвачка) имаше тежина сто килограма а втората до нея имаше уста колкото пещъ голѣми и носъ като Либановата кула. И така двѣтъ години се измннаха бѣзъ да ги забѣлѣжа. Азъ нищо не правихъ, нищо не научихъ, но прекарахъ двѣ години неусѣтно.

— По-вече щеше да ми е драго ако узнаяхъ че сте се занимавали; бихъ желала да ви намѣря интересуващъ съ нѣщо полезно, Азъ отричамъ вашата лѣнностъ.

— Откровенно да ви кажа, госпожо, пжтешествието ми помогна малко въ това отношение, макаръ и да не правѣхъ нѣщо, азъ не бѣхъ лѣнивъ. Когато човекъ има толкова хубости предъ очитѣ си той нѣма време да се лѣни; а щомъ се залѣня азъ лѣсно направлямъ нѣкаква глупостъ. Нанстина бѣхъ станалъ до нейдѣ си челякъ, и даже бѣхъ изпозабравилъ много отъ проектитѣ си за които трѣбваше да харча пари. Бѣдната ми леля, заплати дълговетѣ ми, и азъ вече не ги правя и не ще ги правя. Азъ имамъ средства да

живѣя като ергейнигъ; и понеже пѣмамъ намѣрене да се показвамъ за по богатъ, отколкото съмъ въ сѣщностъ, то не ще направя пѣнцо неблагоприятно. Вий се усмихвате? Не вѣрвате на моето преобразуване? Искате ли доказателства? Чуите едно отъ тѣхъ. Днесъ, Фамингъ, приятелтъ, който ме викаше на обѣдъ искаше да ми продаде коньтъ си. Петъ хиляди лева... Невъзможно животно. Първото ми намѣрение бѣ да си купя единъ конь, сѣтихъ си казахъ, че не съмъ до толкова богатъ щото да исхарча петъ хиляди франка за една моя фантазия и сега си оставамъ пакъ пена.

— Браво Макс! но знаете ли какво трѣбва да направите за да слѣдвате безъ сѣнька тая добъръ нжтъ? Трѣбва да се ожените.

— Ахъ, да се ожени ли?.. Защо не?.. Но коя ли ще ме вземе? Азъ който съмъ лекъ бихъ желать да имамъ жена!.. Охъ, не ми една не подхожда за мене...

Госпожа де Пненъ се понечерви но той продължи съзъ да забѣлѣжи това.

— Жена която би ме харесала... Но знаете ли, госпожо, че това би била причина да не я харесвамъ азъ?

— Какъ тъй? Каква глупостъ!

— Нали самъ Отелло казва на едно мѣсто, струва ми се когато иска да оправдае своитѣ подозрѣния отъносително Дездемона; — Тая жена трѣбва да има особенна глава и развалени вкусове за да избере мене, който съмъ черепъ — Не мож ли и азъ да кажа това; жена, която би ми харесала, пѣма умъ въ глава си.

— Вий сте били лонгъ чловѣкъ Макс, така щото не е безползъно да се показвате по лонгъ отъ колкото сте въ сѣщностъ. Пазете се да приказвате за себе си така, защото има хора, които ще ви повѣрватъ на дума. Споредъ мене, азъ пѣрвамъ че ако единъ день,.. да, ако обикнете една достойна жена... то вий може сѣщо да ѝ се....

Госпожа де Пненъ осѣти затруднение да довърши фразата си а пѣкъ Максъ, който бѣ впилъ очитѣ си въ нея съ особено любопитство, никакъ не ѝ помагаше да намѣри свѣршека на злѣ нашенатия

Периодъ—То естѣ вий искате да кажете, че ако наистина азъ се влюбѣхъ, то биха и мене обикнали защото щеше да си струва трудътъ?

— Да, вий би били достойни да ви обикнатъ.

— Ако само трѣбване да обикне чловѣкъ за да го обикнатъ и него... Не вѣрвамъ да е истина туй що казвате, госпожо... Ба! намѣрете ми такава дързостна жена и азъ ще се ожения. Ако тя не е много грозна, то и азъ не самъ до толкова старъ щото да не пламна... За останалото отговаряте вий.

— Отгдѣ идите вий сега, прекъсна го госпожа де Пиеиъ сериозно.

Максъ почна да говори твърдѣ на кратко за пътуването си, но отъ думитѣ му се познаваше че той не бѣ постѣпилъ както ония туристи за които оказватъ Гърцитѣ: *челадана е заминалъ, и си е дошелъ*. Кжситѣ му описания показваха разумъ много по култивирани отъ колкото той го показваше. Той скоро се дигна, слѣдъ като забѣлѣза че госпожа де Пиеиъ обръща главата си къмъ часовника, и обѣща, обаче, не безъ смущение, че вечерътъ ще да отида у Дарсени. Обаче той не отиде и госпожа де Пиеиъ вътрѣшно се ядоса. Затова пъкъ рано на другия день той дойде у тѣхъ за да ѣ иска извинение, оправдаваше се съ уморяването отъ пътъ, което го е накарало да остане въ къщи; но той говорѣше всичко това съ наведенъ надолу погледъ и така неувѣрено, щото не трѣбване да притежава чловѣкъ навика на госпожа де Пиеиъ да познава хората по лицето, за да се догади че всичко което казваше бѣ чиста лъжа. Когато той свърши, тя му се закани съ прѣстъ безъ да отговори нѣщо.

— Не ме ли вѣрвате? каза той.

— Не. За щастие вий още не знаете да лъжите. Не за да си отпочините, не сте отишли у госпожа Дарсени. Вий не сте били у васъ.

— Е, тогава, отговори Максъ като се мъчеше да се усмихне, имате право. Азъ обѣдвахъ въ Роисе де Канке заедно съ бездѣлницитѣ, сетнѣ отидохъ да пия кафе у Фамина; не ме пуснаха и азъ играхъ.

— И вий излюбихте това си слѣдва отъ само себе си.

— Не, азъ спечелихъ.

— Толкосъ по-злѣ. Щене да ми е по драго ако пагубѣхте, ако наистина това може да ви отвори за винаги отъ тоя глупавъ и недостоеенъ навикъ.

Тя се наведе надъ работата си и почна да работи съ малко прекалено старание.

— Имаше ли много хора у госпожа Даренни? Попита срамежливо Максъ.

— Не, малко.

— Имаше ли госпожници за женение?

— Не.

— Надѣждата ми е на васъ госпожо. Помните ли обѣщанието си?

— Има още време да му се мисли.

Гласътъ на госпожа де Пиенъ бѣше сухъ и принуденъ, нѣщо не обикновено за нея. Слѣдъ кратко мълчание Максъ смирено подвзе — Вий сте неблагодарни отъ мене, госпожо, нали? Защо не ми се поскарате, както го правеше това леля ми, слѣдъ което изведнѣжъ ме прощаваше? Хайде, искате ли да ви се вреди, че никога вече не ще играя!

— Когато обѣщава човекъ нѣщо, трѣбва да осѣща въ себе си сила да го изпълни.

— Обѣщанието дадено вамъ, госпожо мисли, че азъ ще съмъ въ сила да го изпълня.

— Добръ тогава, Максее, съгласна съмъ, каза тя като му подаде ржката си.

— Азъ спечелихъ сто и единадесетъ франка, продължи той: искате ли да ви ги дамъ за бѣднитъ ви? Никога така недостойно спечалени пари не сж били така достойно употребени.

— Защо не? каза тя високо слѣдъ малко двоумение. И така, Максее, вий не ще забравитѣ обѣщанието. Като първа стъпка ще заплати ето и единадесетъ франка.

— Леля ми казваше, за да нѣма човекъ дългове по-добръ веднага да плаща.

При това той извади портюфелчето си за да изваде паритѣ. Въ отвореното портюфелче, на госпожа де Пиенъ се стори да вижда единъ женски портретъ. Максъ

забѣлѣза, че тя го гледа, нечерви се и побърза да затвори портфелчето и да даде паритѣ.

— Бихъ желала да видя това портфелче... ако е възможно, продума тя съ лукава усмивка.

Максѣ съвършено се смути. Той избърбори нѣколко неразбрани думи, и се помъчи да отвлече вниманието на госпожа де Пиенѣ.

Първата мисълъ на госпожа де Пиенѣ бѣ, че това е портретъ на нѣкоя хубава италианка по явното смущение на Макса и общия изгледъ на портрета единственното нѣщо, което тя може да хване, — слѣдъ малко породн въ нея по-други съмнѣния. Едно време тя бѣ подарила портрета си на госпожа Обре; тя си представи, че Максѣ като неинъ послѣдникъ се е смѣтналъ въ правото да си го присвои. Това ѝ се видѣ съвършено неприлично. Обаче тя не се исказа; само когато господинъ де Салини си отиваше, тя му каза; кетати, леля ви имаше единъ мой портретъ, бихъ искала да го видя.

— Не зная... какъвъ портретъ?... Какъвъ е билъ той? попита Максѣ съ неувѣренъ тонъ.

Тоя пътъ госпожа де Пиенѣ се престори, че не забѣлѣзва лѣжката му.

— Потърсете го, каза му тя по възможность поестественно. Това ще ми направи удоволствие.

Тя бѣ доста доволна отъ покорността на Макса, и се обѣща да спаси още една заблудена овца.

На другия день Максѣ, намѣри портрета и го подаде доста безразлично на госпожа де Пиенѣ. Той забѣлѣза, че приликата не била голѣма и че живописеца ѝ придалъ принуденность на позата и строго изражение на лицето съвършено не естествени. Отъ нея минута, посѣщенията му у госпожа де Пиенѣ станяха по-кратковрѣменни, при това у него почна да се забѣлѣзва желанне да я дразни, което тя никога не бѣ виждала у него преди. Тя отдаваше всичко това на първитѣ му усилия да съдържи обѣщанието си: да противостии на лонитѣ си наклонности.

Нѣщо слѣдъ петнадесетъ дена отъ пристигването на господина де Салини, госпожа де Пиенѣ, по обик-

повенне отиде да види Арсенія Гюйо, която никакъ не бѣ забравила. Слѣдъ като я разпита за здравето и и за цѣреннето и като забѣлѣжи че болната изглеждаше по мрачна отъ колкото преди, ти ѝ предложи да почете за да не я кара да говори. Горката болна по съ удовольствія би приказвала отъ колкото да слуша четеннето което ѝ предлагаха. тѣй като едно, че книгата бѣ много сериозна и друго Арсенія не бѣ чела нищо освѣтъ лѣки романчета. Книгата, която пое госпожа де Пненъ бѣ една благочестива книга. Не ще кажа заглавието на книгата, едно да не докача авторътъ и друго да не би да ме обвините, че съмъ искалъ да извадя лоши заключения относително подробенъ родъ книги. Достатъчно е да каже, че въпросната книга бѣ написана отъ деветнадесетъ годишно момче и специално предназначена за спасеннето на закоравѣлихъ грѣшници. Освенъ това Арсенія бѣ много слаба и не бѣ спала миналата нощъ. На третата страница стана туй което трѣбваше да стане: искамъ да кажа, че госпожица Гюйо затвори очитѣ си и заспа. Госпожа де Пненъ забѣлѣза това и се зарадва за успокояющето дѣйствиe произведено отъ книгата. Отпърво тя поспини гласътъ си за да не би съ непадѣйното прекъсване да събуди болната, сетиѣ остави книгата, полека се дигна и се накани да излѣзе. Когато идваше госпожа де Пненъ, вардачката обикновено слизаше долу. Госпожа де Пненъ се рѣши да почака възрацанието на вардачката. Тѣй като тя бѣ върла противница на лѣнността то потърси като какъ да употѣби минутитѣ, които трѣбваше да прекара при болната. Въ друга една малка станчка имаше маса съ перо и мастило; тя сѣдна до нея и почна да пише една записка. До като търѣние понивателна въ едно отъ чекмеджетата, нѣкой шумно влѣзе въ стаята и събуди болната.

— Господи, що виждамъ! извика Арсенія толкова възбудено щото госпожа де Пненъ се смая.

— Хубави нѣща се научихъ напестина! Какво значи това? Да се хвърли чловѣкъ отъ прозорецъ, като нѣкой избезумѣлъ! Има ли на свѣта нѣкой като тебе!

Не зная дали вѣрно възпроизведохъ думитѣ, обаче това бѣ приблизително онова що говорѣше лицето, и което по гласѣтъ госпожа де Пненъ позна, че е билъ Максъ де Савини. Последваха нѣколко глухи възкли-цання, и доста звучна цѣлувка. Най-сетѣ Максъ про-дума: — Нещастна Арсения, и да те намѣря така? Зна-еши ли, че азъ никога не бихъ можалъ да те намѣря, ако Юлия не ми кажеше адресѣтъ ти? Но може ли да бѣде човекъ до толкова безуменъ!

— Ахъ, Савини! колко съмъ щастлива. Колко се кая за направеното! Ти не ще ме харесвашъ вече.

— Глупавичко, казване Максъ, защо да не ми пи-нешъ, че си нѣмала пари? Защо не поиска отъ ко-мандантинъ? Какво стана твоя Русениъ? Заминалъ ли е той казакъ?

Като позна Максовия гласъ госпожа де Пненъ почти бѣ толкова поразена, колкото и самата Арсения. Удив-лението я съдържало да се покаже веднага; сетѣ тя почна да размишлява дали трѣбва да се яви или не, а когато човекъ едновременно слуша и размишлява, то прѣнението се забавя. Тя се двоумише и чуване горѣизложенния нескромненъ диалогъ; но сетѣ се осѣти, че ако остане въ стаята по-дълго време ще бѣде при-нудена да чуе нѣщо повече. Тя събра силитѣ си, и влезе съ онова спокойствие, каквото добродѣтелнитѣ лица нарѣдко губятъ, и което управляватъ споредъ необходимостта.

— Максъ, каза тя, вий причинявате страдания на това момиче; идѣте си. Слѣдъ единъ часъ елате у дома.

Максъ прибѣднѣ като мъртвецъ, кога видя госпожа де Пненъ въ мѣстото въ което той никога не можеше да си представи, че ще може да я срѣдне; първото му движение бѣ да я послуша и той тръгна къмъ вратата.

— Ти си отивашъ!.. не дѣй си отива! извика Арсе-ния като направи отчаянно усилие да се дигне.

— Драга моя, каза госпожа де Пненъ, като улови ръката ѝ, бѣдете по благоразумна. Послушайте ме. Спомнете си какво ми обѣцахте. При това тя хвърли спокоенъ и настоятеленъ погледъ на Макса, който

веднага излѣзе. Арсенія падна на лѣглото си; като го видѣ, че излиза тя примрѣ.

Госпожа де Пненъ и вардачката, която слѣдъ малко влѣзе почнаха да я свѣстятъ съ некуство каквото иматъ женитѣ въ подобни случаи. Най-сетнѣ Арсенія се свѣсти. Отпърво тя се озърна навсѣкъдѣ изъ стаята като че ли търсѣше оня, когото току що бѣ видѣла; сетнѣ като обърна чернитѣ си очи къмъ госпожа де Пненъ, тя ви погледа си въ нея и продума:

— Това е мъжъ ви?

— Не, отговори госпожа де Пненъ като се поисчерви малко, но безъ гласътъ ѝ да измѣни обикновенната си мекостъ. Господинъ де Салини ми е роднина. — Тя си позволи тая невинна лъжа за да ѝ обясни влиянието, което имаше върху него.

— А, каза Арсенія, значи вий сте оная, която той обича! И впититѣ въ нея очи пламнаха като двѣ искри.

— Той ли?.. Като свѣткавица мина една мисль въ главата на госпожа де Пненъ. Веднага странитѣ ѝ се покриха съ гъста червенина, и гласътъ ѝ се прехвана; но слѣдъ малко тя възвърна спокойствието си. — Вий се забравяте, нещастно дѣте, каза тя натъртено, Господинъ де Салини се е осѣтилъ че нѣма право да ви напомня предишното, отъ което за щастие е далечъ сега вашата мисль. Вий сте вѣчно забравили

— Да съмъ забравила! извика Арсенія съ пристѣпническия тонъ.

— Да Арсенія вий се отказахте отъ всичкитѣ минали глупости, които не ще се възвѣрнатъ вече. Помислете си, бѣдна моя, че тая именно престѣпна свръзка ви е докарала до тоя халъ. Помислѣтъ си само...

— Той не ви обичалъ! пресече я Арсенія безъ да я слуша, той не ви обичалъ, а пъкъ ви разбира само отъ единъ погледъ! Азъ видѣхъ вашия погледъ и неговия. Азъ не се лъжа... Това е истина! Вий сте хубава, млада, блѣстяща... азъ съмъ разбитъ обезображена... почти на умирање.

Тя не можа да довърши: гласътъ ѝ се задуши отъ толкова силенъ отчаянъ плачъ, щото вардачката като

извика, че ще отиде да повика докторътъ, тъй като, — казваше тя; — господинъ докторътъ най-много се болялъ отъ вълненията, и ако това отиде така то болната скоро ще да свърши.

Избухналата енергия, която Арсения можа да почерпи въ отчаянието си, постепенно, се замѣсти съ ненадѣйно отпадане, което госпожа де Пиецъ смѣтна за успокоение. Тя продължаваше да я раздумва, но Арсения бѣ безчувствена къмъ всичкитѣ хубави и добри съвѣти, които ѝ се предлагаха за преимуществото на небесната любовъ предъ земната; очитѣ ѝ бѣха сухи и жбитѣ силно стиснати. До като благодарѣтелката ѝ говорѣше за небето и бжджцето тя мислѣше за настоящето. Ненадѣйното появяване на Макса бѣ породило веднага въ нея безумни мечти, но погледътъ на госпожа де Пиецъ още по-скоро ги расиплѣ. Следъ минутенъ щастливъ сънъ за Арсения настѣпни печална дѣйствителностъ сто пѣтъ по-ужасна за да може поне за малко да я забрави.

Често, мореплавателитѣ заспали верѣдь мжчителенъ гладъ сънуватъ, трапези пълни съ ястиеца. Когато се събудятъ тѣ се осѣщатъ по-гладни и съжеляватъ, че сж спали. Арсения осѣщаше мжки почти сходни съ ония на тия мореплаватели. Едно време тя е обичала Макса така, както бѣ способна да обича. Само съ него обичане тя да отива въ театра, съ него обичане да се весели. За него тя постоянно говорѣше на своитѣ другарки. Когато Максъ замина тя много плака, обаче тя не отригна единъ Русениъ, на когото Максъ не се разсърди че ще бжде неговъ наследникъ, защото е билъ доста благороденъ човекъ. Колкото и да е билъ живота ѝ пороченъ, но нейната любовъ къмъ Макса съставляване за нея приятенъ спомѣнъ, който поцѣкоги истрѣгване у нея въздишка. Това възпоминание бѣ подобно на нѣкое възпоминание отъ дѣтнитѣ, което обаче никой не би искалъ да възвърне; но когато Арсения остана безъ никого, когато се осѣти изоставена, когато осѣти всичката тежестъ на бѣдността и срамътъ, тогава любовта ѝ къмъ Макса като че ли се исчисти, защото това бѣ единственното

отъ въспоминанията ѝ, което не пораждаше въ нея нито съжаление нито укоръ. Той даже я дигаше въ собственитѣ ѝ очи, и колкото тя по се осѣщаше за нищожна, призрачна, толкова по вече се дигаше Максъ въ въображението ѝ. — Азъ бѣхъ негова любовница, той ме е обичалъ, казваше си тя съ единъ видъ гордостъ когато съ отвъръщане разминяваше върху своя пороченъ животъ. Въ Минтурно, Марій даваше си куражъ като казваше: Азъ съмъ побѣдилъ Кимвритъ! Публичното момиче — уви! тя вече не бѣ такава, — противостоеше на срамътъ и отчаянието като си казваше: Максъ ме е обичалъ... Той още ме обича! Преди една минута тя можеше това да повѣрва по сега, сега ѝ отиѣха даже спомена за единственото скъпо нѣщо за нея на свѣта.

До като Арсенія се предаваше на тъжовнитѣ си мисли, госпожа де Пиенъ горѣщо ѝ доказваше необходимостта да се откаже за винаги отъ опова, което тя наричаше престождни заблуждения. Когато чловѣкъ е убѣденъ въ едно нѣщо то той става почти безчувственъ. Подобно на хирургъ който турга найжестокото желѣзо върху раната на болния, безъ да обръща внимание на виковетѣ му, така ежщо и госпожа де Пиенъ преслѣдваше своята цѣль съ неумолима строгостъ. За времето което обичаше да си припомня бѣдната Арсенія, като че за да се скрие отъ сама себе си, тя казваше, че това е било време на срамъ и престождение които именно тя сега искупуване. Тя илюзии ти би трѣбвало да пропѣжда отъ сърдцето си; чловѣкъкъ когото тя е имала за покровителъ и почти ангелъ хранителъ тя трѣбвало би да го смѣта за престожденъ съучастникъ, за нейнъ съблазнителъ отъ когото трѣбвало винаги да се пази.

Думата съблазнителъ, смѣнната страна на която госпожа де Пиенъ не можеше да осѣти, накара Арсенія почти да се засмѣе верѣдъ съзидъ си; но благодѣтелката ѝ не забѣлѣза това. Тя усърдно продължаваше своитѣ убѣждения. Тя завърши съ думитѣ; вий не ще го видите вече, което накараха нещастната да удвои съзидъ си.

Идването на докторътъ и съвършенното отпадане на болната, подсѣтиха госпожа де Пиегъ, че за сега отъ нея е било доста направено. Тя улови ржката на Арсеній като ѝ каза: Държайте, чадо мое и Господъ не ще ви остави.

Тя изпълни една длъжностъ по ней оставане още друга, много по-мъчна. Другъ пристѣпникъ я очакваше, душата на когото тя трѣбваше да приклони къмъ покаяние; и при венчката увѣренность въ своята добродѣтель, при венчкото влияние което имаше надъ Макса и за което вече имаше доказателства, при венчкото добро мнѣние, което тя имаше спрѣмо тоя пакостникъ, тя осѣщаше едно необяснимо вълнение, при мисълта за предстоящата борба. Преди да започне тая странна борба, тя поиска да посѣвземе силитъ си, и влѣзе въ една черква да се помоли Богу да ѝ прати ново вдъхновение за да защити предприятието си.

Когато тя се върна у тѣхъ, ней казаха че господиъ Салини билъ въ салонътъ и я чакалъ отъ доста дълго време. Той ѝ се видѣ блѣденъ, възбуденъ съвършенно безпокоенъ. Тя сѣднаха. Максъ на смѣнене да отвори устата си; а госпожа де Пиегъ сжко развѣнчувана безъ да знае сама защо, нѣколко време мълчеше и нѣколко пѣтя скрито го изгледа. Най сетнѣ тя продума.

— Максъ азъ не ви коря.

Той доста гордо издигна главата си. Погледитъ имъ се срѣгнаха, и тя неволно наведе очитъ си.

— Сърдцето ви, подвизе тя може да ви подскаже много повече отколкото азъ. Това е единъ урокъ, който ви е испратило въ назидание провидѣнието, азъ вѣрвамъ, убѣдена съмъ... че тя ще бѣде спасена.

— Госпожо, пресѣче я Максъ, азъ едвамъ знаа какво е станало. Тая нещастна жена се е хвърлила отъ прозорець, това ми го казаха хората; но азъ не съмъ тѣсеславенъ... искамъ да кажа не съмъ способенъ да повѣрвамъ, че причината на това безумие, сж били нашитъ едновременни отношения.

— По-добръ си кажете Максъ че когато сте извършвали злото виѣ не сте вземали предъ видъ послѣд-

ствията. Когато напуснахте това момиче вий не сте помисляли че някога тя ще посегне на живота си.

— Госпожо, извика Максъ малко запалено, позволете ми да ви кажа, че не азъ съмъ излъстиятъ Арсенинъ Гюйо. Когато се запознахъ съ нея ти вече бѣ излъстена. Тя е била моя любовница, и азъ не го отричамъ това. Ще кажа още, че съмъ я обичалъ... както могатъ да се обичатъ подобни момичета... Мисля че тя бѣ привързана къмъ мене по-вече нежелн къмъ някой другъ... Но отъ много време ний сме прекъснали нашитѣ отношения безъ да е показала тя отъ своя страна никакво особеннo съжаление. Последния пѣхъ като получихъ отъ нея писмо, азъ ѝ бѣхъ испратилъ пари; но тя нѣмаше навикъ... тя се свѣнѣше да поиска повече, защото и у нея има своего рода гордостъ.. Бѣдността я е накарала да дойде до това ужасно рѣшение... Това ми скърбно поразн... Но повтарямъ ви, госпожо, че нѣмашъ никакви утѣзения относително тая случка.

Госпожа де Писенъ трѣшне нѣщо на масата слѣдъ което подвизе:

— Безъ съмнениа, ако съдимъ както всичкитѣ, вий не сте криви, не сте направили нѣщо извѣрѣдно; но има и друга една правственностъ освѣнъ онаа на обществото, правилата на които бихъ желала да водятъ и нашия животъ... Сега може би вий не сте въ състояние да ме разберете. Да оставимъ това. Днесъ азъ ще искамъ отъ васъ само едно обѣщанне, което съмъ увѣрена, че не ще ми откажете. Това нещастно момиче е близо до раскаяние. Тя съ уважение слушае съвѣтитѣ на едно духовно лице което отиване при нея. Ний имаме надѣжди на нея. — Вий не трѣбва се да ѝ се показвате защото сърдцето ѝ още двоуми между доброто и злото, а за нещастие вий нѣмате нито воля, нито възможность да ѝ бъдете полѣзенъ. Като ви види тя може много да пострада отъ това... Ето защо азъ искамъ отъ васъ честна дума че не ще отидете при нея.

Максъ се показва очуденъ.

— Не ще ми откажете Максe; ако леля ви бѣше жи-

ва тя щеше да направи също. Представете си че тя която ви говори така.

— Господи, какво искате отъ мене? За какво зло ми говорите вий, което съмъ щѣлъ да ѝ причиня азъ? Дали напротивъ не е длъжностъ отъ моя страна, ако азъ който я знаа въ веселото ѝ време не я оставѣлъ сега, когато е болна даже твърдѣ опасно болна, ако е истинна всичко що ми казватъ хората.

— Това навѣрно е правственността на обществото но не и моята. Именно защото тая болѣсть е сериозна вий не трѣбва да ѝ се показвате.

— Но госпожо я си помислете, че въ подобно състояние въ каквото се намира тя, би били нѣщо невъзможно даже за най разумния да устои... Виждал ли госпожо, напримѣръ ако азъ имахъ болно куче, и ако знаехъ, че негово виждание за него доставя удоволствие, то струва ми се че не бихъ направилъ добръ ако го оставѣхъ да умре самичко. Не може да бжде вий да мислите по друго яче, вий която сте толкова добра и милостива. Помислете си госпожо, по увѣрявамъ ви отъ моя страна това би било жестоко.

— Преди малко азъ искахъ отъ васъ да ми се обѣщаете, въ името на вашата деля, въ името на приятелството, което имате къмъ мене, а сега ви прося въ името на същото това момиче. Ако дѣйствиелно я обичате...

— Ахъ госпожо, моля ви не дѣйте смѣсва нѣща несъвмѣстими. Вървайте, че много ми е мъчно да ви противорича въ каквото и да било, по тукъ самата ми честъ ме задѣлжава... Не ви се харесва тая дума? Забравете я. Обаче, отъ моя страна азъ заклѣвамъ ви въ милостта която имате къмъ тая нещастница... и също отчасти и къмъ мене... ако имамъ нѣкаква вина... ако съмъ ѝ причинилъ тия страдания... азъ трѣбва сега да се погрижа за нея. Ужасно би било да я оставя. Азъ никоги не бихъ си простилъ това. Не, азъ не мога да я оставя. Вий не ще настоявате госпожо...

— Тя има кой да се грижи за нея. Но отговорете ми, вий я обичате?

— Да обичамъ ли... да обичамъ... Не азъ не я обичамъ. Тая дума не подхожда въ тоя случай... Да я обичамъ: Уви не! При нея азъ търсихъ развлечение отъ едно по-сериозно чувство, което трѣбване да побѣдя. Това ни се вижда смѣшно, непонятно?.. Вашата душевна чистота не може да допусне подобенъ цѣрь... Както и да е това не е най-лошата ми постѣпка въ живота. Ако ний, проститѣ смъртни нѣмахме срѣдства да разсѣйваме нашитѣ страсти... то може би сега... може би, това азъ който щѣхъ да се хвърля отъ прозореца... Но азъ не зная какво приказвамъ и вий не можете ме разбра... азъ самъ едвамъ се разбирамъ.

— Азъ ви питахъ — дали я обичате, подвзе госпожа де Пиенъ нерешително съ наведенъ надолу погледъ, защото ако сте я... ако сте били привързани къмъ нея то вий безъ друго щехте да имате въ себе си сила да ѝ причините малко страдание което по-сетнѣ би се обърнало на голѣмо благодарение. Не ще и дума, че скърбътъ за гдѣто не ви вижда тя ще може много мъчно да притърпи; но по непростително ще бѣде ако сега я отвърщаме отъ нѣтъ въ който тя почти по чудо е влѣзла. Необходимо е за нейното *исцѣление*, Максе, щото тя съвършено да забрави предишното, което вашето присѣствие много живо ѝ пропомня.

Максъ поклати глава безъ да отговори нѣщо. Той не бѣ отъ вѣрующитѣ и думата *исцѣление* която имаше таково значение за госпожа де Пиенъ, не намираще отзвукъ въ сърдцето му. Той винаги отбѣгване да ѝ искава своитѣ съмнѣния, сжщо и тоя нѣтъ той се смѣлча, обаче можеше лѣсно да се познае, че той не бѣ убѣденъ.

— Ще ви говоря на языкъ на обществото, продължи госпожа де Пиенъ—ако за нещастие това е единственния, който можете да разумявате. Нанестила ний се препираме върху една проста аритметическа задача. Тя нищо не ще спечели съ воцето отиванне а само ще изгуби; избирайте сега едно отъ двѣтѣ.

— Госпожо, продума Максъ развалувано,—надѣвамъ се че вий не подозирате въ мене по-друго чувство отъ по-сигурно Арсения, освѣтъ просто заинтересуване....

твърдѣ естествено. Каква опасностъ ще има отъ туй? Никаква. Нима се съмнявате въ мене? Нима мислите, че ще противорѣча на добритѣ съвѣти които ѣ давате вий. Господи! Азъ който отбѣгвамъ печалнитѣ зрѣлища даже съ единъ видъ ужасъ, нима вий си представявате че търся съ престѣпнически намѣреппя вижданието на една умирающа? Повтарямъ ви госпожо, че това е за мене една длъжностъ единъ видъ исклупление даже ако некате наказание.

При тия думи госпожа де Пиенъ издигна главата си и втрепенено го погледна. Тя бѣ възбудена, което ѣ предаване една особено неземно изражение.

— Искупление, наказание, казвате вий!.. Тогава да! Но ването настояване Максѣ, може би вий да слушате само едно *внушение свине*, тогава имате право да не ме слушате... Да азъ съмъ съгласна. Виждайте това момиче, и нека то стане оръдие за вашето искупление, каквото сте били за нейното погубение.

Навѣрно Максѣ толкова е разбиралъ отъ това *внушение свине*, колкото и вий читателю. Това толкова ненадѣйно измѣнение го очуди; той не знаеше на какво да го отдаде, и не знаеше дали трѣбва да благодари госпожа де Пиенъ, че най насетнѣ се е съгласила по въ тая минута, но най главното за него бѣше да познае дали причината на това е неговото настояване, което може да ѣ дотѣгнало или че той е сполучилъ да я убѣди. Въ никакъвъ случай той не би искалъ да ѣ дотѣгне.

— Само, подвизе госпожа де Пиенъ, ще ви моля или по добръ ще искамъ отъ васъ щото вий....

Тя се позапрѣ, и Максѣ направи знакъ съ главата, че на венчко е съгласенъ.

— Искамъ щото само да я виждате въ мое присѣтствие.

Той се почуди, но побърза да притурѣ че ѣ слуша.

— Азъ не можъ съвършено да се положа на васъ. Все ме е страхъ още да не би да развалите туй що съмъ направила. а пъкъ азъ искамъ безъ друго да спечеля. Надгледвани отъ мене, вий можете да бждете напротивъ полѣзенъ помощачъ, и надѣвамъ се че послушанието ви ще бжде възнаградено.

И ти подаде ржката се. Рѣши се, че на другий день

Максъ ще да отиде при Арсенія Гюйо, — Госпожа де Пиенъ трѣбваше да отиде по рано за да я подготви къмъ това.

И така на другата сутринъ, госпожа де Пиенъ отиде при своята болна, която свари много по-отслабнала, по-убита, обаче по спокойна и по твърда нежелни тя сама се надѣваше. Тя спомена за господина де Салини по по-сдържано отъ колкото преди. И така Арсенія би трѣбвало да го пронѣжда отъ мислитѣ си и само да окайва съвмѣстното имъ заслѣпяване. Тя би трѣбвало още, — и това би било една частъ отъ нейното разкаяние, — да показва на самия Макса своето разкаяние, за да му даде примѣръ на измѣнене на живота, за да усигури за въ бѣдѣ дупшевното му спокойствие, съ което тя самата, сега се наслаждавала. Къмъ тия чисто християнски убѣждения, госпожа де Пиенъ не забрави да притури нѣколко свѣтски доводи; на-примѣръ, че обичайки Макса Салини, Арсенія трѣбвало би преди всичко да желае неговото добро, и че съ своето преобразуване тя ще да заслужи уважението на чловѣкътъ, което той не е могълъ до сега да ѝ отдава.

Всичко що имаше строго и печално въ тая рѣчь, веднага се измени, когато на свършване госпожа де Пиенъ ѝ обяви, че тя ще види Макса и че той наскоро ще дойде. Червенината, която веднага покри бузитѣ на Арсенія отъ толкова време блѣдни, отъ болѣстѣта, необикновенния блѣсъкъ на очитѣ, почти накараха госпожа де Пиенъ да се раскайва за гдѣто е отстъпила, но нѣмаше вече възможность да си повърне прикаската. Нѣколкото минути, които оставаха до идването на Макса тя употреби въ набожни и енергически наставления, които се слушаха съ видима разсѣянность, защото Арсенія бѣше повечето заета съ оправяние на косата си и гюлотъ на шенчицѣта си.

Най сетнѣ влѣзе господинъ де Салини. Чертитѣ му на които той се мъчеше да придаде весело и увѣрено изражение бѣха измѣнени. Той я запита какъ е, съ гласъ на който той се мъчеше да придаде естественость. Отъ своя страна и Арсенія се осѣщаше стѣснена: тя само измърмори нѣщо безъ да може да намѣри думи,

по хвана ржкѣти на госпожа де Пиенъ и я поднесе къмъ усгнитѣ като че за да я поблагодари. Туй що си казаха тѣ въ тия четвъртъ часа бѣ туй що си казватъ хора смутени. Само госпожа де Пиенъ запази своето обикновено спокойствие или по добръ: пригответе на по добръ тя подобръ се владѣеше.

Често тя отговарѣше зарадъ Арсения, която бѣ на мнѣние, че посрѣдницата ѝ доста злѣ придаваше мислитѣ ѝ. Разговорѣтъ не се вържеше и като забѣлѣза че болната почна да кашля госпожа де Пиенъ ѝ напомни забранението на доктора много да не говори, и като се обърна къмъ Макса, му каза, че той ще направи подобръ ако прочете нѣщо отколкото да отекчава Арсения съ своитѣ въпроси. Максъ стремително взе една книга, сѣдна до прозореца тѣй като стаята бѣ доста мърчелита. Той чете безъ да разбира четеното. Не ще и дума, че Арсения разумѣваше не повече отъ него, но тя показваше видѣ, че го слуша съ голѣмо внимание. Госпожа де Пиенъ работѣше една ржчна работа която бѣ донесла съ себе си, а върдачката се мъчеше да не заспи. Очитѣ на госпожа де Пиенъ постоянно приминаваха отъ лѣглото къмъ прозореца. Никоги Аргусъ не е надгледвалъ така добръ съ своитѣ сто очи. Слѣдъ нѣколко минути тя се наклони къмъ ухото на Арсения и продума: колко той хубаво чете!

Арсения хвърли на нея погледъ който чудно противорѣчеше на усмивката ѝ — О, да, отговори тя. Сетитѣ тя свали на долу очитѣ си, и постепенно безъ да се осѣти самата тя, на клѣникитѣ ѝ се показаха двѣ сълзи които се стърколиха по бузитѣ ѝ. Максъ нито единъ пактъ не се обърна. Слѣдъ нѣколко страници госпожа де Пиенъ продума на Арсения: — Ний ще ви оставимъ да си отпочините. Страхъ ме е че сме ви уморили. Ний скоро пакъ ще дойдемъ. Тя се дигна и Максъ също се дигна сѣкашъ нейна сѣпка. Арсения му каза ебогомъ безъ да го погледне.

— Азъ съмъ благодарна отъ Васъ, Максе, каза госпожа де Пиенъ, която той бѣ придружилъ до кѣщи, а още повече отъ нея. Това нещастно момиче е изпълнено съ раскаяние. Тя може да ви бѣде за примѣръ.

— Да страдашъ и да мълчишъ, има е толкова мъчно да се научи човекъкъ на това госпожо?

— Главното което трѣбва да научимъ е да си затваряме сърдцето за лонитѣ мисли.

Максъ се поклони и бърже се отдръпна.

Когато госпожа де Пленъ отиде отново при Арсенія, тя я свари да разлежда единъ букетъ отъ скъпи цвѣта, които стояха на масичката до лѣгалото ѝ.

— Това ми го прати господинъ де Салини продума тя. Той бѣше пратилъ да питатъ, какъ съмъ. Самъ той не е влизалъ.

— Тия цвѣта сж много хубави, каза малко сухо госпожа де Пленъ.

— Едно време азъ много обичахъ цвѣтита, каза съ въздишка болната, и той ми угождаване. Господинъ де Салини ми угождаване и ми доставѣше най хубавитѣ цвѣти, каквито само можеше да намѣри... Но сега защо ми сж? Земете тоя букетъ, госпожо, той не ще се расърди ако ви го дамъ.

— Не, драга моя; тия цвѣта ни докарватъ удоволствие, отвърна госпожа де Пленъ съ по-мекъ гласъ, тъй като дълбоко печалния гласъ на бѣдната Арсенія я много тръгна. Азъ ще взема тия които мирисатъ и ще оставя за васъ камелинтѣ.

— Не азъ не обичамъ камелинтѣ... Тѣ ми напомнятъ единственното ни скървание когато се... когато бѣхъ съ него.

— Не дѣйте споменува тия глупости, драга моя.

— Единъжъ, продължи Арсенія съ устременъ и неся погледъ. Единъжъ азъ намѣрихъ въ стаята му една хубава розова камелия потопена въ вода. Азъ не кахъ да я взема, той не ми я даване. Той не ми даде даже да я похваля. Азъ настоявахъ и му наговорихъ глупости. Той я взе, туря я въ едно чекмедже а ключа туря въ джебътъ си. Азъ тръгнахъ и даже стронихъ една порцеланова ваза, която той много обичаше. Нищо не помогна. Тогавя познахъ че навѣрно ти му е дадена отъ нѣкоя честна жена. Азъ никога не узнахъ отъ кого бѣ тая камелия.

При тия думи Арсенія не махване вътречения си

даже до нейдѣ зѣлъ погледѣ отъ госпожа де Пненъ, която неволно свали долу своя. Настѣпи доста дълго мълчание, прекъсвано отъ поривистото дихание на болната. Госпожа де Пненъ си припомни историята на тая камелия. Единъ день, на обѣдъ у госпожа Обре, Максъ ѝ бѣ казалъ, че леля му го току що поздравила съ децѣтъ му, и поиска и отъ нея букетъ. Тогава, на шега тя извади отъ коситѣ си една камелия и му я подаде. Но какъ толкова незначителна случка е могла да се запази въ нейната паметъ? Госпожа де Пненъ не можеше да си го обясни и почти се оплани. Смуцението, което тя осѣти предъ сама себе си, още не бѣ се изгубило когато влѣзе Максъ и тя осѣти че се печерви.

— Благодаря за цѣтята, пздума Арсенія; но тѣ ми врѣдятъ.. Обачетѣ не сж напраздно дадени, азъ ги дадохъ на госпожата. Не ми говорете, запретено ми е. Не ще ли ми почетете нѣщо?

Максъ сѣдна и почна да чете. Тоя пѣтъ, азъ мисля, никой не слушание: всѣкий, въ това число и самия четецъ слѣдѣние собственитѣ си мисли.

На излизание госпожа де Пненъ, поиска да остави забавлявано букетътъ върху масата, но Арсенія ѝ напомни за него. Тогава тя взе букета съ себе си, вътрѣшно недоволна, че му е отдала нѣкакво значение, съ несъгласието си да го взѣме. — Какво има лошо въ това? мислѣше си тя. По задаванието на сами тоя въпросъ бѣ вече едно престѣпление.

Безъ да го канятъ Максъ я заведе у тѣхъ. Тѣ сѣднаха и безъ да се гледатъ мълчаха доста дълго време.

— Тая нещастна жена, продума най сетнѣ госпожа де Пненъ, ме кара много да мисля. Повидимому нѣма никаква надѣжда.

— Видѣхте ли се съ докторътъ? попита Максъ. — Какво ми каза той?

Госпожа де Пненъ поклати глава; — Малко ѝ остава да живѣе на тоя свѣтъ. Тая сутринъ я причестиха.

— Тя изгледваше не добръ, каза Максъ, като отиде къмъ прозорецътъ навѣрно за да скрие своето вълнение.

— Разбира се, много е мъчно да се мре на нейна

възраст, подвзе сериозно госпожа де Пненъ, по кой знае ако останепие да живѣе дали не щепие да бѣде по злѣ за нея? . . . Съ избавлението огъ безвременната смъртъ, Господъ е поискалъ да ѝ даде време да се раская. Това е благодѣяние, което тя и сега оцѣнява. Понъ Дюбинсонъ е твърдъ доволенъ отъ нея. Не трѣбва много да я съжаляваме Максе!

— Не зная дали трѣбба да съжаляваме тия що умиратъ млади, отговори той малко натъртено.... азъ бихъ искалъ младъ да умра; но туй що ме наскърбява то е страданията които тя претърпява.

— Тѣлеснитѣ страдания често сѫ полѣзни за душата.

Безъ да отговори, Макъ се оттѣгли на другия край на стаята гдѣто дебелинѣ пердета пропуцаха по малко сѣвлина. Госпожа де Пненъ работѣше или показване измледъ че работи съ устременъ въ работата погледъ; по тя повидимому чувствување погледа на Макса, който сѣнашь тежеше натъ нея. Тоя погледъ, който тя избѣгваше, тя чувствување да минава по рѣцѣтъ ѝ, по раменѣтъ ѝ, по челото. Стори ѝ се че той се спрѣ на кракѣтъ ѝ, които тя побърза да скрие подъ роклята.

— Познавате ли адмирала Рини, госпожо? попита непадѣйно Максъ.

— Да малко цѣщо.

— Бихъ искалъ отъ васъ една услуга... едно порѣчителство пиемо до него.

— Защо ви е?

— Отъ нѣколко деня, госпожо, въ умѣтъ ми се породиха нѣкои мисли, продължи той съ присторена веселостъ. Азъ се мъча да се поправя, и бихъ желалъ да направя нѣщо богоугодно; но като не зная какво.

Госпожа де Пненъ хвърли строгъ погледъ на него.

— И ето до какво заключение дойдахъ, продължи той. Ядѣ ме е че не се учихъ да хвъргамъ топъ, по това може да се научи. За сега азъ зная не до тамъ злѣ да управлявамъ пушката... и както имахъ честта да ви кажа, азъ осѣтихъ извънрѣдно желанне да отида въ Гърция да убия нѣкой Турчинъ за слава на Християнството.

— Въ Гърция! извика госпожа де Пиецъ, като първа кълбото си.

— Да въ Гърция. Тукъ азъ нищо не правя; дотърва ми; азъ не съмъ за нищо годеиъ, за нищо полезно; нѣма на свѣта нѣкой за когото азъ да съставлявамъ нѣщо. Защо тогава да не отида да пожена лавринтъ или да умра за доброто дѣло? Та и не можъ и да намѣря по другъ начинъ който да ме прослави или да ме обезсмърти, което нѣкъ много ми се иска. Представете си каква честь ще бѣде за мене когато единъ день ще има въ вѣстника писано: Писнатъ ни отъ Триполи че господинъ Максъ де Салини, младъ гръкофилъ, който подаване голѣми надѣжди, — това е позволено да се каже въ единъ вѣстникъ, — който подаваше голѣми надѣжди, стана жерива на своя ентузиазмъ за свѣтото дѣло на освобождението. Безсърдечния Курджидъ-паша до толкова се е забравилъ щото му распукалъ главата..“ а това е тъкмо най лоншевото нѣщо у мене споредъ както всички казватъ, — не е ли така госпожо?

И той принудено се засмѣ.

— Сериозно ли говорите, Макс? Нанстина ли отивате въ Гърция?

— Твърдѣ сериозно, госпожо; само че ще се помѣча щото цекролога ми да се появи по възможность по късно.

— Какво ще правите въ Гърция? Тѣ си иматъ доста войници... Нанстина отъ васъ ще излѣзе превѣсходниъ войникъ — но...

— Превѣсходенъ гренадеръ петъ стѣпки и шесть прѣвисочина извика той като се исправи. Гърците ще склудятъ ако не приематъ като мене доброволецъ. Но да оставимъ негата на страна, притури той като сѣдна на едно отъ фотейлитѣ. Споредъ мене това е най доброто което можъ да направя. Азъ не можъ да остана въ Парижъ (и той особено натѣргено произнесе тия думи); тукъ ще бѣдѣ несчастенъ, азъ ще направя сумма глупости... Азъ нѣмамъ сила да устоя... Но ний ще поговоримъ върху това другъ пътъ, — току сега не ще замина... Кога да е — ще замина... Да, необходимо е: азъ съмъ се врекълъ. Знаете ли че два деня има от-

какъ уча Гръцки. Нали много хубавъ езикъ? И той произнесе единъ гръцки стихъ.

Госпожа де Пиенъ бѣ чела Байрона, и си спомни произнесената гръцка фраза. Въ превода както тя знаеше стои: „моє сърдце, азъ те обичамъ“ — *Това е начинъ на почитателно говорене въ ония мѣста*. Госпожа де Пиенъ проклинане своята своята добра паметъ; тя не попита, какво означаватъ гръцкитѣ думи, и само се страхуване да не би лицето ѝ да некаже, че ти е разбрала, Максъ се доближи до пияното; прѣстигъ му като че ли случайно почнаха да изваждатъ меланхолични звукове. Ненадѣйно той грабна шанката обърна се къмъ госпожа де Пиенъ и я попита, дали не смѣта да отиде у госпожа Дарсени.

— Мисля, че да, отговори тя слѣдъ малко двомѣние. Той стисна ръката ѝ и веднага излѣзе, като я остави обвзета отъ възмущение къквото никога не бѣ осѣщала.

Всичкитѣ ѝ мисли бѣха заплашени, и минаваха съ такава бързина щото тя нѣмаше време да се спре нищо върху едната отъ тѣхъ. Това бѣ подобно на образи, които минаватъ бърже предъ насъ кога ги гледаме отъ прозореца на желѣзницата. Но както при голѣмата бързина на желѣзницата, макаръ и да не могатъ да се схванатъ образитѣ цѣли, обаче може да се схване общия характеръ на мѣстността, така ежщо и верѣдъ хаосътъ на мислитѣ които бѣха обсадили госпожа де Пиенъ, тя осѣщане нѣщо като ужасъ. Тя еѣканъ съ неудържима бързина се приближаване къмъ една страшна пропастъ. Че Максъ я обичаше тя не можеше да се съмнява въ това. Тая любовъ — тя каза: това уважение бѣ отколѣнико; но това не я безпокоеше до сега. Между такава благочестива жена както нея, и такъвъ разваленъ чловѣкъ какъвто бѣ Максъ, имаше непреодолима преграда, която я подѣржаше винаги. Макаръ че тя не бѣ безчувствена къмъ удоволствието или тицеславието за гдѣто внушава сериозно чувство макаръ въ човѣкъ лекомисленъ като Макса, за какъвто го смѣташе, обаче тя никога не се представляваше че тая привързаностъ нѣкога ще да застраши собствен-

ното ѝ спокойствие. Сега когато той разваленъ чловѣкъ се бѣ попоправилъ, тя почна да се страхува. Неговото измѣненіе, което тя отдаване на себе си, заплашване да стане источникъ на скърби и безпокойствия за него и за нея. На времени тя се помѣчване да се разувѣри, че предполагаемитѣ опасности нѣматъ никакви дѣйствителни основания. Ненадѣйното рѣшеніе да замине, помѣненіето въ относитѣ, което тя бѣ забѣлѣзала въ Макса навѣрно сж били слѣдствия отъ любовта му къмъ Арсенія Гюйо; но чудно пѣщо! тая мисль за нея бѣ по-нестѣрпима отколкото другитѣ и ставане ѝ нѣкакъ си леко когато сполучаване да докаже нейната несъстоятелность.

Но такъвъ начинъ госпожа де Писенъ продължаваше цѣлата вечеръ да си създава призраци, да ги распрѣсва и да ги измѣнява. Тя не искаше да отиде у госпожа Даренин, и за да бѣде по спокойна тя пуся-кочиянина си да ходи съ намѣреніе по рано да си лягне, но щомъ извърши това, и когато вече нѣмаше възможность да се повърне, тя си въобрази, че това бѣ недостойна слабостъ за нея и се раская. Особено я бѣше страхъ да не би Максъ да осѣти причината; и тъй като въ собственитѣ си очи тя не можеше да намѣри истинската причина на пензлизаніето си, то тя почна да се смѣта вече за престѣпница, тъй като даже това си просто предпазване спрѣмо господина де Салин, ней се струване за претѣпленіе. Тя дълго време се моли, но не осѣти облеженіе. Не зная на колко часа тя е заспала: вѣрно е само, че когато тя се събуди, мислитѣ ѝ бѣха сплѣтени както вечерята и тя не бѣ още дошла до никакво рѣшеніе.

Въ време на закуската, тя прочете въ единъ вѣстникъ че не зная кой паня е съединѣлъ единъ румелийски градъ. Жениитѣ и дѣцата били всички избити; нѣколко грѣкофили били паднали съ оръжје въ ръка, или уморени съ бавни мъки. Тая статія накара госпожа де Писенъ да си напомни за пътуваніето въ Гърция, което си предполагаше Максъ. Тя тѣжовно размисляване върху прочетеното, когато ѝ донесоха една записка отъ Макса. Миналата вечеръ много му

било мъчно у госпожа Дарсенин, и обезпокоенъ относително нейното отсъствие той я питаше за здравие-то ѝ а също: като кога мисли да отидатъ при Арсенин Гюйо. Госпожа де Пиецъ не посмѣ да му пише, а само заповѣда да му кажатъ че ще отиде въ обикновенното време. Сетиѣ ѝ дойде на умътъ да отиде още същата минута за да не се срѣщне съ Макса, но слѣдъ като поразмисли, тя рѣши че това би била опасна и недостойна лъжа по недостойна отъ снощната ѝ слабостъ. И така въоръжена съ всичката си дързостъ, слѣдъ горѣща молитва, въ обикновения часъ тя излѣзе отъ къщи и предназначено врѣзе при Арсенин.

III.

Тя намѣри нещастната въ много плачевно състояние. Явно бѣ че послѣдния часъ приближаваше ѝ че отъ миналата вечеръ болѣстѣта страшно напреднала. Диханието ѝ се обърна на тежко хърканне, и както казаха на госпожа де Пиецъ, болната честа блънувала нея сутринтъ и че доктора не се надѣваше че ще изтрае до утрѣ. Обача Арсенин позна благодѣтелката си и я поблагодари аа гдѣто е дошла.

— Не ще се измъчвате вече да се въскочавате по стълбѣта ми, каза и тя съ слабъ гласъ.

Всѣка дума бѣ за нея мъчение, за което тя употребяване всичкитѣ си останали сили. Трѣбване човекъ да се навежда за да я чуе. Госпожа де Пиецъ улови ръката ѝ която бѣ вече студена и като че ли безжизненна.

Наскоро влѣзе и Максъ и тихо се доближи до лѣгло-то на умирающата, Тя едвамъ забѣлѣзано му направи знакъ съ глава и като видѣ книгата която той носеше тя слабо продума.

— Не дѣйте четн днесъ. Госпожа де Пиецъ погледна на книгата: това бѣ настъпната карта на Гърция, която той бѣ купилъ минавайки.

Попъ Дюбининскъ, който отъ сутринтъта бѣше при Арсенин, като видя бързото отпадане на болната,

поиска да употреби въ полза на душевното ѝ спасение малкото минути които ѝ оставаха още. Той отдръпна госпожа де Пненъ и Максъ наведе се надъ леглото и почна да дава строги и утвърдителни съвети, предвидѣни въ религията за подобни случаи. Въ единъ кжтъ каѣкнала на колѣнѣ се молѣше госпожа де Пненъ; направенъ до прозореца Максъ съкашъ бѣ се обърналъ на статуя.

— Прощавате ли венчки, които сж ви оскърбили, чадое? попита пастиратъ съ развълнуванъ гласъ.

— Да... Нека бждатъ тѣ щасливи! отговори умирающата съ усилие за да я чуятъ.

— Отдайте се, на милосърдието Божие чадое? отговори попа. Небеснитѣ врата се отварятъ предъ покаянието.

Още нѣколко минути попа продължаване своитѣ наставления; сепиѣ той прекъсна да говори, съ съмнѣние дали не говори на умрѣло. Госпожа де Пненъ тихо се дигна и веѣкий отъ тѣхъ мълчение неподвиженъ съ устременъ безпокоенъ погледъ върху влажното лице на Арсения. Очитѣ ѝ бѣха затворени. Веѣкий съдържаше диханието си за да не би да смути ужасния сънъ, който може би да е настѣпилъ за болната, така щото явно се чуваше траканieto на седниѣ матъкъ часовникъ върху масичката.

— Умрѣла е, нещастната! най сепиѣ издума вардачката като доближи табачницата си до устнитѣ на Арсения; виждате—стъклото не се е замъглевило.

— Бѣдната! извика Максъ като излѣзе отъ оцѣпенението което бѣ го обгърнало. Какво ли щастие е имала тя на тоя свѣтъ?

И ненадѣйно като че ли въскръснала при тоя гласъ, Арсения отвори очитѣ си. — Азъ любихъ! издума тя бавно. Тя мръдна прѣститѣ си като че ли желаше да протегне ръцѣтъ си. — Азъ любихъ повтори тя тъжовно. Дълго време държаха Максъ и госпожа де Пненъ студениѣ ѝ ръцѣ безъ да издигнатъ очитѣ си...

IV.

Може би ще кажете, че тая история е измислена. Вий се съмишвате? Тогава идете на гробищата Перъ-Лашезъ: двадесетъ раскрача надъсно отъ гробътъ на генератъ де Фоа, вий ще намърите единъ простъ камъкъ, заобиколенъ съ цвѣтя винаги поливани. На камъка вий ще можете да прочетете името на моята херония написано съ единъ букви: АРСЕНЪ ГЮЙО, а като се понаведете повечко надъ тоя гробъ вий ще забѣлѣжите, само ако дѣждътъ не е взелъ своитѣ мърки, редъ написанъ съ твърдѣ тѣжки букви:

— Бѣдята Арсени! ти се мори за насъ...

№ 138

ЗАБЪРКАЛЪ ПЖТЯ,

РЪЧЕРКЪ ИЗЪ ЛОНДОНСКИЯ ЖИВОТЪ
ОТЪ
ЕДУАРДЪ ЕВЕЛИНГЪ.

Строеннето отъ което нашата къща съставлява една частъ се отличава съ най смѣшна напрана, каквато само може си въобрази чловѣкъ. Така, напримѣръ, слѣдъ десетъ часа вечеръ, никой не може влѣзе въ нея ако нѣкакъ е забравилъ ключа отъ вратитѣ или пъкъ по нѣкаква случайность електрическия звънецъ биваше поразваленъ.

Смѣшно е още и това, че подъ цѣлото строение вървятъ подпизи съединени помежду си. Тая напрана има неотемливо преимущество за нѣкой крадецъ който би си наелъ стая въ тая къща: той можеше да влѣзе въ друга стая, да я обере и пакъ преспокойно да се върне въ своята.

Но по нѣкози подобни неги на водителтъ на едѣбинитѣ ни водятъ и къмъ съвсемъ по други случки.

Подобно нѣщо сполѣти младия Вилтъ Зомеръ. Посетелтъ на това име бѣ студентъ по медицината. Всичкото си време той распредѣляше почти равномерно: на посѣщение клиниката, музикалнитѣ салони, ресторани, хиподрома (разбира се ако имаше нѣщичко въ джеба си) или пъкъ на игра на крикетъ.

Та една вечеръ дойде рѣдъ до оная частъ отъ врѣмето му, която той употребяваше на музиката. Той бѣ отишелъ въ

„Брамфортъ“ гдѣто не можеше да се нагледа на милостивостѣта на танцуващитѣ, на похватливостѣта на безкостнитѣ каучукови челоуѣци, на грацията на младитѣ момичета, що излагаха живота си на опасност по траекцията. И венчко това верѣдѣ иѣвнитѣ на съзливия комикъ, невинития шумъ на стотина незначителния, легкомиселни, безнадѣжни, съблазнителни, мѣмрящи и неующи гласове и въ пѣлна съ алкоолъ и пушекъ атмосфера.

Когато излѣзе на вѣнъ, видѣ му се че улицата танцува и пѣе предъ очитѣ му. И той се въртѣше въ единъ видъ вакхически валеъ съ венчко що му се сръщаваше изъ патя къмъ дома му. Най чудно му се виждаше какъ минувачитѣ и фелернитѣ етълбове се удрияха о него. Обаче безъ иѣкакво по-сериозно етълковенне, той най насѣтитѣ достигна до вратитѣ на къщата въ която живѣеше.

Не ще и дума, че тя бѣ заключена, тъй като камбаната на една отъ черквитѣ отдавна бѣ ударила сръднощъ. Почна се продължително и мъчително търсене на ключа изъ джебовеѣтѣ. Минути на най голѣма надѣжна се смѣняваха съ дълбоко отчаяние. Така се измина иѣщо полвинъ часъ, и като слѣдетвие бѣха само пахвърлени на улицата: една кутия киѣритѣ, едно малко пожче и дѣѣ клѣчки за чистение зѣби, слѣдъ което господинъ Вилъ залови енергическа атака върху копчето на електрическия звѣнецъ. Слѣдъ иѣколко безполѣзни нападения, най еситѣ той го падучи — по не съ показалеца, каквото бѣ неговото намѣрене, по съ върха на малкия си прѣстъ. Обаче все пакъ той не се рѣшаваше отново да испуе толкова дълго време скачущата между небето и земята вѣщъ.

Но види се или електрическиятъ апаратъ е билъ поразваленъ или пъкъ вратарѣтъ бѣ си лѣгналъ върху не глухото си ухо тъй като въ отговоръ предъ Вилъ само се мерселѣяха подобия на челоуѣчески фигури, които исплуваха изъ поцната тъмнина а сѣщо и единъ поценъ стражаръ който слѣдѣше пѣлата тая трагикомическа сцена и който му подаде киѣритя, пожчето и клѣчкитѣ за зѣби.

— Не можете да влѣзете? Въпросѣтъ принадлежеше на единъ челоуѣкъ отъ сръдни възраст въ енергическия погледъ на когото се забѣлѣзваше смѣсъ отъ смѣхъ и съжеление.

— За-губилъ съмъ си к-ключѣтъ.

— Минѣте тогава презъ вратата на моята квартира — еѣ тука на близо. Отъ подницата виѣ ще можете да влѣзете въ вашата.

— Ми-ного хубаво. Вий ете били пѣлъ гений. Ама и азъ съмъ гений. Струвамъ много повече отъ четиредесетъ таква като оня тамъ нехранимайко, отговори той като посочи полицейския. — Правос-илчо впередъ! Хемъ по-право да вървишь старий прѣчо.

Стария прѣчъ вмѣкна господина Вилъ презъ вратитѣ си въ подницата.